

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
W BIAŁEJ PODLASKIEJ

Buletyn

INFORMACYJNY

NR 4 (25) 2003

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

W BIAŁEJ PODLASKIEJ

DZIAŁ INFORMACJI, BIBLIOGRAFII

I WIEDZY O REGIONIE

ul. Warszawska 12a

21-500 Biała Podlaska

tel. (083) 343-61-11

Bimuletyn

INFORMACYJNY

NR 4 (25) 2003

Wydawca: Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej

Maszk.: 62 egz.

Redaguje zespół w składzie:

Zyta Kosińska

Halina Bugajewska

Opracowanie graficzne i skład komputerowy:

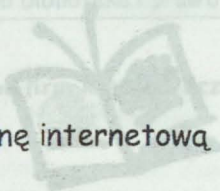
Adriana Flisińska

Wydawca: *Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej*

Nakład: 65 egz.

Wnoszenie opłat za usługi reprograficzne oraz za udostępnianie wypożyczonych

Zapraszamy na naszą stronę internetową

www.mbp.org.pl

Na stronie dostępne są informacje dotyczące:

» historii biblioteki

» działań i ich pracy

» zbiorów

» działalności bieżącej

oraz

» katalogi on-line

Krzyszyna Kucińska

Pracownik Bibliotekarza 10/2003 s. 14-15

lubię książki

W ramach popularyzacji Kanonu Książek dla Dzieci i Młodzieży proponujemy wszystkim bibliotekarzom krzyżówkę literacką do wykorzystania na zajęciach bibliotecznych z młodymi czytelnikami.

Egzemplarz wzorcowy (do kopiowania) stanowi luźny dodatek do niniejszego Biuletynu.

Wydawca: Miejska Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej

Nakład: 65 egz.

Wnoszenie opłat za usługi reprograficzne od firm kserograficznych

W związku z kierowanymi do Ministerstwa Kultury licznymi pytaniami bibliotek dotyczącymi obowiązku wnoszenia opłat za prowadzenie działalności reprograficznej w warunkach określonych w art. 14 ustawy o bibliotekach, tj. po kosztach wykonania usługi, Departament Prawno-Legislacyjny w piśmie z dnia 15 września 2003 r., l.dz. DP.WPA.024/488/03 przedstawił następujące stanowisko.

Art. 20(1) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje obowiązek wnoszenia opłat przez posiadaczy urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich.

Art. 14 ust. 2 pkt. 1w związku z ust. 3 ustawy o bibliotekach stanowi, że biblioteki, których organizatorami są ministrowie, kierownicy urzędów centralnych, jednostki samorządu terytorialnego, mogą pobierać opłaty m.in. za świadczone przez siebie usługi reprograficzne, ale wysokość tych opłat nie może przekraczać kosztów usługi.

Biblioteki zostały upoważnione do świadczenia usług reprograficznych po kosztach ich wykonania, bez możliwości osiągania celu zarobkowego wymaganego w art. 2 ust. 1 *Prawo działalności gospodarczej* (Dz. U. nr 101/99, poz. 1178, z późn. zm.). Uzyskiwanie zysku bilansowego stanowi o istocie działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorców, na których spoczywa obowiązek wnoszenia opłat reprograficznych.

W ocenie ministerstwa biblioteki, o których mowa w art. 14 ustawy o bibliotekach, biblioteki jako instytucje kultury prowadzące w ramach swojej działalności statutowej usługi reprograficzne, zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy o bibliotekach, nie mogą być traktowane jako przedsiębiorcy i nie są objęte obowiązkiem wnoszenia opłat określonych w art. 20(1) *ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* w związku z prowadzoną przez siebie działalnością reprograficzną.

W sytuacji, gdy biblioteka wynajmuje pomieszczenie podmiotowi (osobie, firmie), który prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich podmiot ten jest zobowiązany do wnoszenia opłat na podstawie art. 20(1) cytowanej ustawy.

Krystyna Kuźmińska
Poradnik Bibliotekarza 10/2003 s. 14-15

Art. 28 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który stanowi wyjątek od zasady monopolu autorskiego na rozporządzenie dziełem, przyznał bibliotekom w ramach licencji ustawowej z zakresu dozwolonego użytku publicznego, *jedynie uprawnienie do nieodpłatnego udostępniania egzemplarzy utworów opublikowanych, ze swoich zbiorów, w zakresie ich zadań statutowych.*

Biblioteka udostępniająca materiały audiowizualne (utwory utrwalone na nośnikach elektronicznych) za opłatą (art. 14 ust. 2 ustawy o bibliotekach), jest zobowiązana do przestrzegania wymogów wynikających z prawa autorskiego, tj. wymogu uzyskania licencji i zapłaty wynagrodzenia uprawnionym twórcom i podmiotom praw pokrewnych. Stanowi o tym art. 94 ust. 4 pkt. 3, art. 17, art. 86 ust. 1 pkt. 2 ppkt b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 80 poz. 904, z późn. zm.). Z ustawy nie wynika uprawnienie dla bibliotek do odpłatnego udostępniania zainteresowanym podmiotom utworów utrwalonych na nośnikach elektronicznych bez zgody podmiotów uprawnionych.

Powyższa interpretacja została uzgodniona z Departamentem Prawno-Legislacyjnym Ministerstwa Kultury.

Krystyna Kuźmińska
Poradnik Bibliotekarza 11/2003 s. 13

„IKONKA” - akcja komputeryzacji bibliotek

Informujemy, że w 2004 roku biblioteki publiczne woj. lubelskiego zostały objęte programem powszechnej komputeryzacji.

Poniżej prezentujemy pismo Ministerstwa Nauki i Informatyzacji skierowane do wszystkich burmistrzów i wójtów.

MINISTERSTWO NAUKI I INFORMATYZACJI

Warszawa, 27 października 2003

Szanowny Panie Burmistrzu,

Ministerstwo Nauki i Informatyzacji zdecydował się na objęcie Województwa Lubelskiego akcją „Ikonka”, polegającą na uruchomieniu punktów powszechnego dostępu do Internetu w bibliotekach publicznych w gminach i miejscowościach województwa.

Punkty te będziemy nazywać „czytelniami internetowymi”. Głównym celem „Ikonki” jest zapewnienie jak najszerszym rzeszom ludności Polski taniego, łatwego i powszechnego dostępu do Internetu, zgodnie z założeniami Strategii Lizbońskiej i realizującej jej cele Strategii Informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyposażenie bibliotek publicznych – szczególnie tych zlokalizowanych w małych miejscowościach – w czytelnie internetowe, daje szansę na zmianę oblicza bibliotek publicznych oraz przywrócenie bibliotekom ich pierwotnej oświeceniowej roli – miejsca kojarzonego z wiedzą, informacją i postępem. Udostępnienie tysiącom nowych użytkowników możliwości korzystania zarówno z zasobów Polskiej Biblioteki Internetowej, jak i z innych zasobów edukacyjnych Internetu stanowi istotny element wyrównywania szans obywateli w dostępie do wiedzy.

Ministerstwo w ramach programu „Ikonka” zapewni bibliotekom sprzęt komputerowy, oprogramowanie oraz przeprowadzenie podstawowych szkoleń informa-

tycznych wśród bibliotekarzy. Każdej wytypowanej przez gminę bibliotece zostanie przekazany następujący sprzęt:

- co najmniej 3 komputery PC, wyposażone w pakiet tyou Office, system operacyjny, program antywirusowy. Czytelnia będzie podłączona do Internetu łączem typu xDSL,
- bezprzewodową sieć typu Wi-Fi, umożliwiającą łączenie się z Internetem w bezpośrednim sąsiedztwie biblioteki,
- router.

Samorząd lokalny, aby zostać beneficjentem programu musi zapewnić:

- odpowiedni lokal – najlepiej bibliotekę; w wyjątkowych sytuacjach, gdy gmina nie będzie dysponowała biblioteką, może wykorzystać inny lokal o podobnym charakterze np. Gminny Ośrodek Kultury,
- kompetentną osobę, która zostanie przeszkolona w zakresie wykorzystania zasobów Internetu oraz będzie odpowiedzialna za prowadzenie punktu dostępu do Internetu (najczęściej jest to bibliotekarz lub pracownik GOK). Nie jest wymagane zatrudnienie nowego pracownika do prowadzenia punktu.
- pokrycie kosztów podłączenia i korzystania z Internetu, przy czym wybór dostawcy usługi pozostaje w gestii gminy. Miesięczny koszt łącza xDSL, według aktualnych cenników TPSA nie powinien przekroczyć 150 zł. Lokalni operatorzy oferują często dostęp do Internetu po cenach konkurencyjnych.
- Założeniem akcji „Ikonka” jest powszechność dostępu do Internetu – czyli w ramach akcji korzystanie z Internetu powinno być bezpłatne lub odbywać się za symboliczną opłatą uzasadniającą np. częściowe pokrycie kosztów funkcjonowania czytelni internetowej.
- Szczegółowe zasady korzystania z punktu określą władze gminy lub biblioteki.

Warunkiem wyboru lokalizacji „Ikonki” oraz późniejszego przekazania sprzętu będzie zobowiązanie władz lokalnych do pokrywania kosztów obsługi punktu (koszt łącza, energia elektryczna, ubezpieczenie). Dostawa sprzętu jest również uwarunkowana przesłaniem do MNiI kopii umowy z operatorem telekomunikacyjnym, na usługę dostępu do Internetu w celu między innymi, określenia konfiguracji przekazywanego sprzętu.

Jeśli z różnych przyczyn pewne gminy nie wezmą udziału w programie, pozostały sprzęt zostanie przekazany do gmin objętych już programem, umożliwiając im otwieranie punktów „Ikonki” w kolejnych lokalizacjach.

Sugerujemy przy wyborze lokalizacji zwrócenie uwagi samorządów szczególnie na takie miejscowości, w których „Ikonka” będzie jedynym publicznie dostępnym punktem dostępu do Internetu.

Program „Ikonka” został już rozpoczęty w woj. Podlaskim. Program obejmuje 116 spośród 118 gmin województwa. Otwarcie pierwszych punktów „Ikonki” w gminach Podlasia nastąpi w połowie listopada br.

Mam nadzieję na owocną współpracę z Panem w realizacji akcji „Ikonka”.

Z poważaniem

SEKRETARZ STANU

Wojciech Szewko

Jeżeli wyraża Pan chęć udziału w programie „Ikonka”, proszę o przesłanie pisemnego zgłoszenia wraz ze wskazaniem:

- nazwy i adresu lokalu (wraz z numerem telefonu), w którym punkt zostanie otwarty,
- godzin, w których czytelnia internetowa będzie mogła być otwarta,
- osoby odpowiedzialnej, z którą będzie możliwe ustalenie szczegółów współpracy,
- operatora telekomunikacyjnego i typu łącza dostępnego we wskazanej lokalizacji (od tego uzależniona jest konfiguracja sprzętu).

Pisemne zgłoszenia pocztą lub faxem przyjmuje Departament Społeczeństwa Informacyjnego, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa, tel. (022) 5292589, fax (022) 5292585, do dnia 21 listopada 2003 roku.

Wszelkie pytania prosimy zgłaszać do p. Marty Stachowskiej (022) 5292589, e-mail: mstachowska@mni.gov.pl lub ewentualnie do p. Andrzeja Danilkiewicza, Urząd Marszałkowski Woj. Lubelskiego, (081) 5320539. Informacje można również uzyskać na stronie internetowej www.lubelskie.pl/ikonka

Z naszych informacji wynika, że wszystkie gminy powiatu białskiego włączyły się do realizacji programu „Ikonka” i w odpowiednim terminie złożyły wnioski.

Zgodnie z założeniem komputery będą zlokalizowane najczęściej w pomieszczeniach bibliotek gminnych, poza kilkoma wyjątkami:

- gm. Biała Podlaska – Dom Kultury w Sitniku
- gm. Drelów – Gminne Centrum Kultury
- gm. Janów Podlaski – Gminny Ośrodek Kultury
- gm. Zalesie – Szkoła Podstawowa w Kijowcu.

Dzień Bibliotekarza w powiecie białskim

Dzień Bibliotekarza w powiecie białskim uczciliśmy tradycyjnie wycieczką szkoleniową z cyklu „Cudze chwalicie, swego nie znacie”.

Autokar wypełniony po brzegi żądnymi nowych wrażeń i pomysłów bibliotekarzami odjechał 7 maja br. z Parku Radziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej w stronę Łomaz, gdzie powitały nas Bogusława Uścińska, kierownik Gminnej Biblioteki Publicznej i Maria Bessaraba, pracownik GBP. Bajecznie kolorowa, przestronna biblioteka budziła podziw. Co chwila dało się słyszeć zachwyt nad pomysłowo odnowionymi meblami – w kilku odcieniach fioletu, niepowtarzalnymi dekoracjami – efekt dobrej współpracy z plastykiem GOK.

Uświetnieniem naszego pobytu był wspaniały koncert pieśni w wykonaniu zespołu wokalnego „Spoko” działającego przy GOK pod kierownictwem Grzegorza Kulickiego.

Następnym przystankiem była Gminna Biblioteka Publiczna w Rossoszu. Tam powitały nas bibliotekarki Krystyna Żelazowska, kierownik i Aleksandra Ossowska oraz Przewodnicząca Rady Gminy Alina Karwacka i Sekretarz Gminy Tomasz Kopcewicz. W przestronnym pomieszczeniu, wśród słonecznie żółtych regałów z akcentami zieleni na rozdzielaczach czuło się tchnienie wiosny.

W takim wiosennym nastroju przeszliśmy do ogromnej sali GOK, gdzie czekały już na nas 6 – latki z pobliskiego przedszkola. Wszak wszyscy mieliśmy uczestniczyć w tematycznej (wiosennej) imprezie czytelnicznej pt. „W zaczarowanym świecie motyli”. Aby tradycji stało się zadość imprezę prowadziła, w celach pokazowo – instrukcyjnych, Halina Bugajewska, instruktor ds. czytelnictwa dzieci i młodzieży MBP w Białej Podlaskiej.

W tym roku zagościła do nas pedagogika zabawy, więc każdy otrzymał wizytówkę w kształcie motyla, były tańce powitalne, opowiadanie bajki, głośne czytanie, tańce integracyjne – w takt „Bolero” Ravela wszyscy przeistaczaliśmy się z gąsienicy w pięknego motyla, zabawy edukacyjne rozwijające pamięć i wyobraźnię, zespołowe wyklejanie motylkowych witraży i wiele radosnej, spontanicznej zabawy.

Na koniec motylek z uśmiechniętą buzią ugiął się pod ilością przyklejanych kropek, świadczących u udanej imprezie.

Naładowani pozytywną energią z ciekawością jechaliśmy do Gminnej Biblioteki Publicznej w Wisznicach. Już na progu witały nas Barbara Klimkowicz, dyrektor GOKiO oraz bibliotekarki Alina Maniowiec i Genowefa Żukowska.

Świeżo wyremontowane pomieszczenia biblioteczne, odnowione meble wzbudziły szczery podziw i niekiedy nutkę zazdrości. Kolorowe ściany, utrzymane w tonacji regały i stoliki inspirowały do planowania zmian w swoich bibliotekach.

Przykładem współpracy GBP ze szkołą był montaż słowno – muzyczny z okazji Roku Gałczyńskiego, który mieliśmy przyjemność zobaczyć w wykonaniu uczniów Gimnazjum Publicznego w Wisznicach.

Miłym akcentem było zwiedzanie Izby Regionalnej, po której oprowadzał nas pasjonat historii Wisznic i okolic emerytowany dyrektor LO Aleksander Szołucha.

Będąc na tamtym terenie nie sposób ominąć Romanów – rodową siedzibę Józefa Ignacego Kraszewskiego. Po pięknych, stylowych pokojach oprowadzała nas dyrektor muzeum p. Anna Czobodzińska – Przybyławska, która z wielkim zaangażowaniem i znanstwem opowiadała o naszym wielkim pisarzu, zdradzała ciekawostki, pokazywała pamiątki.

Zwieńczeniem całodziennego wyjazdu było ognisko w pięknym zabytkowym parku. Podczas pieczenia kiełbasek był czas na wymianę wrażeń, opinii, doświadczeń.

Z niecierpliwością czekamy już na przyszłoroczny wyjazd.

oprac. Halina Bugajewska

„II Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom”

W corocznie organizowanych „Białskich Dniach Książki Dziecięcej”, których celem jest promocja literatury dla dzieci i młodzieży, popularyzacja czytelnictwa, prezentacja zbiorów i usług bibliotecznych główną formą działania jest głośne czytanie.

Ideą przewodnią tegorocznej IV edycji „Białskich Dni...” trwających od 15 do 31 maja był komiks dla dzieci i „Kanon Książek dla Dzieci i Młodzieży”. Program obejmował min.:

- wystawę „Polski komiks dla dzieci i jego twórcy”
- warsztaty komiksowe dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum prowadzone przez Mieczysława Skalimowskiego, artystę plastyka, twórcę komiksów o historii Białej Podlaskiej
- „Kłopoty ze zdrowkiem” – inscenizacja na podstawie wierszy Juliana Tuwima i Jana Brzechwy dla przedszkolaków
- „Wędrówki z Koziółkiem Matołkiem” – głośne czytanie, zabawy literackie, zabawy ruchowe
- spotkanie z Bohdanem Butenko, ilustratorem książek dla dzieci i młodzieży
- spotkanie z Krzysztofem Petkiem, autorem książek dla młodzieży
- „Praca z czytelnikiem dziecięcym w bibliotece publicznej” – wykład dla bibliotekarzy prowadzony przez Marię Kulik, bibliotekarkę warszawską pracującą z dziećmi, obejmujący min. formy pedagogiki zabawy, booktalking, doświadczenia w tworzeniu „Kanonu Książek dla Dzieci i Młodzieży”
- udział bibliotekarek w zebraniach rodziców w przedszkolach, na których omawiały idee czytania dzieciom, rozdawały ulotki, broszury
- imprezy czytelnicze prowadzone przez bibliotekarki w przedszkolach:
  - Julian Tuwim i jego wiersze
  - 120 przygód Koziółka Matołka – Tydzień Głośnego Czytania
  - spotkanie z bajką i komiksem
  - Czerwony Kapturek w Akademii Przedszkolnej
- giełda komiksów
- szereg wycieczek i lekcji bibliotecznych dla zorganizowanych grup przedszkolnych i klas I – IV szkół podstawowych
- uroczyste pasowanie na czytelnika – w ramach zakończenia cyklicznych zajęć w Oddziałach dla Dzieci
- wystawy książek z „Kanonu ...”

„II Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom” stał się automatycznie przedłużeniem święta książki dziecięcej w powiecie bialskim i trwał od 31maja do 11 czerwca, a czynnie uczestniczyło w nim 30 placówek bibliotecznych, organizując ok. 150 spotkań.

70 – te urodziny Koziołka Matołka hucznie obchodzone w całej Polsce stały się inspiracją do różnorodnych zabaw pod hasłem „Cała Polska czyta Koziołka Matołka”. W MBP zostały specjalnie z tej okazji przygotowane materiały reklamowe rozdawane wszystkim małym czytelnikom (kolorowanki, balony, słomki z główkami Koziołka, chorągiewki).

W 43 miejscowościach, gdzie znajdują się biblioteki rozwieszono plakaty i informacje o trwającym „Tygodniu”, w lokalach bibliotecznych przygotowano wystawki i gazetki propagujące głośne czytanie, polecające odpowiednią literaturę min. z „Kanonu” przygotowanego przez Fundację ABCXXI jak i Porozumienie Wydawców. Czytelnikom i odwiedzającym biblioteki rozdawane były ulotki, zakładki do książek i inne materiały reklamujące jednocześnie bibliotekę i głośne czytanie. Wszędzie obecny był wizerunek Koziołka Matołka.

Uroczysta inauguracja „Tygodnia” miała miejsce 31maja w Filii Nr 2 MBP w Białej Podlaskiej. Do biblioteki zostali zaproszeni uczniowie klas O-III oddalonej o ok. 40 km Szkoły Podstawowej w Strzysłach. Była to ich pierwsza wizyta w dużej bibliotece.

Przebieg spotkania:

- przywitanie i życzenia z okazji Dnia Dziecka
- podpisywanie wizytówek i przypinanie do ubrań
- dekoracja dzieci opaskami z kozimi rogami
- tańce i zabawy integracyjne
- odczytanie wiersza ułożonego specjalnie z okazji 70 – tych urodzin Koziołka Matołka (www.matolek.pl)
- czytanie przygód Koziołka Matołka przez zaproszonych gości:
  - panią Teresę Stasiuk – Karaś, dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej
  - panią Jadwigę Srokę, poetkę i regionalistkę
  - pana Janusz Izbickiego, dyrektora Miejskiego Ośrodka Kultury
- zabawa ruchowa „Bukiet urodzinowy dla Koziołka Matołka”
- koziołkowe przysmaki – przyjęcie urodzinowe
- zabawy integracyjne
- konkurs recytatorski na najpiękniejszy wiersz dla rogatego jubilata
- oglądanie przygód Koziołka na video
- zwiedzanie Oddziału dla Dzieci MBP
- zakończenie spotkania, rozdanie balonów, chorągiewek, ulotek, zakładek

Tego samego dnia w przeciwnym krańcu Białej Podlaskiej w Centrum Handlowym „EPI” trwał festyn z okazji Dnia Dziecka zorganizowany przez Klub Kultury „Eureka” we współpracy z Filią Nr 6 MBP.

Jednym z punktów programu była promocja akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, która przebiegała w następujący sposób:

- dekoracja sceny plakatami, chorągiewkami, balonami
- krótka informacja o zaletach głośnego czytania dzieciom i utworzeniu w Pacanowie Europejskiej Stolicy Baśni w związku z 70 – tymi urodzinami Koziółka Matołka
- wybranie spośród licznie zgromadzonej widowni rodziców chętnych do głośnego czytania na scenie
- pięcioro rodziców w asyście swoich pociech odczytuje na scenie wybrane przygody Koziółka Matołka
- wręczenie upominków rodzicom i dzieciom
- gry i zabawy literackie dla dzieci – zwycięzcy otrzymali wspiane nagrody ufundowane przez sponsorów
- rozdawanie uczestnikom festynu ulotek, broszur promujących akcję „Cała Polska Czyta Dzieciom”

Również 1 czerwca Miejska Biblioteka Publiczna miała swój udział w obchodach Dnia Dziecka zorganizowanych na Placu Wolności (centralnym miejscu Białej Podlaskiej) przez Miejski Ośrodek Kultury i Klub Kultury „Eureka”.

Dokładnie o godz. 13⁰⁰ laureatki konkursu recytatorskiego na wiersz urodzinowy dla Koziółka Matołka ustrojone w opaski z rogami odczytały wiersz o uroczystych obchodach 70 – tych urodzin jubilata, następnie zaprosiły dorosłych do głośnego czytania. Wprowadziły na scenę panią Joannę Marchel – Naczelnika Wydziału Oświaty Urzędu Miasta, panią Marię Makaruk – Naczelnika Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i pana Dariusza Chorążego – Dyrektora Klubu Kultury „Eureka”, którzy z wielkim zaangażowaniem przeczytali zgromadzonym dzieciom wybrane fragmenty przygód Koziółka Matołka, udowadniając w ten sposób dorosłym, że głośne czytanie nie jest trudne, a przynosi wiele radości i satysfakcji.

Rozdawano wszystkim uczestnikom festynu ulotki, broszury, a maluchom wręczano balony i chorągiewki z podobizną rogatego jubilata.

W dniach 31 maja – 2 czerwca większość bibliotek w powiecie bialskim uroczystie rozpoczęła „II Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom” od recytacji „Lokomotywy” Juliana Tuwima, zabawy w pociąg i

rysowania lokomotywy z wagonami – dzieciom nie brakowało pomysłów „co się w nich jeszcze mieści”.

Następne dni obfitowały w szereg różnorodnych imprez. Bibliotekarze zapraszali do współpracy szkoły, przedszkola, domy kultury, chętnie włączali się w organizację festynów z okazji Dnia Dziecka (*Filie Nr 2, Nr 3 i Nr 6 MBP w Białej Podlaskiej, GBP w Tucznej, GBP w Wisznicach, FGBP w Kijowcu, FGBP w Szóstce*)

Po raz kolejny okazało się, że wielu dorosłych rozumie potrzebę czytania dzieciom i chętnie zgadza się wziąć udział w takich przedsięwzięciach. W tym roku lektorami byli oprócz bibliotekarzy: zakonnik (*GBP w Kodniu*), ksiądz proboszcz (*GBP w Rokitnie*), studenci (*GBP w Kodniu, GBP w Sławatyczach*), starsi uczniowie (*w Kodniu, FGBP w Zabłociu, FGBP w Halasach*), sołtys (*w Romaszkach*), dyrektorzy i pracownicy domów kultury (*GBP w Kodniu, GBP w Wisznicach, GBP w Rokitnie*), nauczyciele i dyrektorzy szkół i przedszkoli (*GBP w Tucznej, GBP w Rossoszu, Filia Nr 6 MBP w Białej Podlaskiej, GBP w Sosnowce, MBP w Terespolu*), rodzice przychodzący ze swoimi pociechami do biblioteki (*FGBP w Szóstce, FGBP w Połuskach, FGBP w Romaszkach, GBP w Sławatyczach, MBP w Terespolu*), wójt gminy (*GBP w Rokitnie, GBP w Wisznicach*), radni i pracownicy Urzędu Gminy (*FGBP w Romaszkach*), lekarz medycyny (*GBP w Rokitnie*), twórcy regionalni (*MBP w Międzyrzeczu Podlaskim, Filia Nr 2 MBP w Białej Podlaskiej*), kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (*GBP w Rossoszu, GBP w Janowie Podlaskim*), działacze Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży (*GBP w Piszczacu*), babcie, dziadkowie, starsze rodzeństwo.

Pracownicy bibliotek zainspirowani informacjami, pomysłami i materiałami uzyskanymi w MBP w Białej Podlaskiej realizowali swoje spotkania z czytelnikami proponując różne inicjatywy :

- konkursy plastyczne:
  - na portret Koziółka Matołka (*GBP w Konstancyńowie*)
  - „Podróże Koziółka Matołka” (*FGBP w Kijowcu*)
  - „W krainie baśni” (*GBP w Wisznicach*)
- kolorowanie przygotowanych ilustracji do przeczytanych utworów (*FGBP w Jabłecznej, GBP w Sosnowce, GBP w Drelowie, FGBP w Kijowcu, GBP w Rossoszu, GBP w Wisznicach, GBP w Janowie Podlaskim, GBP w Jelnicy, FGBP w Halasach, FGBP w Kościeniewiczach*)
- oglądanie na video i słuchanie z taśm przygód Koziółka Matołka (*Filie Nr 2, Nr 4, Nr 9 MBP w Białej Podlaskiej, FGBP w Tłuścu, MBP w Terespolu*)
- układanie listy książek na wakacje (*GBP w Leśnej Podlaskiej*)

- wycieczki plenerowe (*GBP w Tuczej, GBP w Piszczacu*)
- pantomima usłyszanych przygód (*GBP w Konstantynowie, GBP w Rossoszu*)
- zabawy ruchowe (*Filia Nr 2 MBP w Białej Podlaskiej, GBP w Janowie Podlaskim, FGBP w Kościeniewiczach*)
- gry i zagadki literackie (*FGBP w Połoskach, GBP w Drelowie, GBP w Rossoszu, GBP w Wisznicach, FGBP w Szóstce, FGBP w Kościeniewiczach*)
- rysowanie podobizny Koziółka Matołka na balonach (*GBP w Tuczej*)
- robienie opasek na głowę z Koziółkiem (*GBP w Jelnicy*)
- recytacja wierszy, śpiewanie piosenek (*GBP w Sosnówce, GBP w Drelowie, Filia Nr 2 MBP w Białej Podlaskiej, MBP w Międzyrzecu Podlaskim, MBP w Terespolu*)
- rozmowy inspirowane przeczytanym tekstem (*GBP w Konstantynowie, GBP w Sosnówce, GBP w Drelowie, Filia Nr 2 MBP w Białej Podlaskiej*)
- układanie rymowanek o Koziółku Matołku i głośnym czytaniu (*GBP w Rossoszu, GBP w Sławatyczach*)

Bibliotekarze starali się wypromować najlepszą i najbardziej atrakcyjną literaturę dziecięcą, dlatego:

- czytali książki z „Kanonu” (*GBP w Leśnej Podlaskiej, GBP w Rossoszu, Filie Nr 3 i Nr 4 MBP w Białej Podlaskiej*)
- prowadzili przeglądy nowości wydawniczych (*GBP w Leśnej Podlaskiej, GBP w Jelnicy*)
- przygotowali wystawy twórczości najlepszych polskich autorów piszących dla dzieci (*GBP w Tuczej, FGBP w Połoskach, FGBP w Sworach*)

„Tydzień” był doskonałą okazją aby zaprosić do swoich placówek nowych, potencjalnych czytelników. Codziennie poznawały biblioteki wycieczki przedszkolaków, uczniów klas młodszych (*GBP w Leśnej Podlaskiej, GBP w Sosnówce, GBP w Drelowie, GBP w Wisznicach, Filia Nr 6 MBP w Białej Podlaskiej, Oddział dla Dzieci MBP w Białej Podlaskiej*) Doskonałą promocją było wysyłanie indywidualnych zaproszeń do małych czytelników i ich rodziców (*GBP w Wisznicach, FGBP w Kościeniewiczach, FGBP w Połoskach*).

Najbardziej atrakcyjne imprezy w bibliotekach terenowych odbyły się w :

GBP w Janowie Podlaskim

- codziennie inny zaproszony gość czytał przygody Koziółka Matołka
- kolorowanie przygotowanych ilustracji
- zabawy przy muzyce

- „Zaśpiewaj życzenia” – połączenie zabawy w „krzeselka” (o jedno mniej niż uczestników) z urodzinami Koziółka. To dziecko, które nie znalazło wolnego krzesła śpiewa ułożone przez siebie życzenia jubilatowi.
- koziółkowe jedzonko – ciasteczka i sok marchewkowy
- tor zręcznościowy „kapuściane pole” – na końcu toru nagroda : kanapka z sałatą
- układanie własnego zakończenia przygód Koziółka
- zgadywanie i rysowanie „koziółkowych przysmaków”
- rozdawanie ulotek, balonów

GBP w Wisznicach

- uroczysta inauguracja „Tygodnia” w trakcie festynu z okazji Dnia Dziecka zorganizowanego w Szkole Podstawowej
  - informacja o założeniach akcji
  - przypomnienie o 70 – tych urodzinach Koziółka
  - konkurs plastyczny „W krainie baśni”
  - inscenizacja bajki „Kopciuszek”
  - czytanie przygód Koziółka
- indywidualne zaproszenia dla całych rodzin
- codziennie inny lektor
- zabawy inspirowane przeczytanym tekstem
- zgaduj – zgadule literackie
- pytania do przeczytanych utworów
- rozpoznawanie postaci bajkowych
- kolorowanie przygotowanych ilustracji
- podróż z Koziółkiem Matołkiem po Afryce
- uroczyste zakończenie „Tygodnia”
  - spotkanie w sali GOK dzieci z klas I – IV, przedszkolaków, i małych czytelników
  - dekoracja sali balonami i chorągiewkami z wizerunkiem Koziółka, które po zakończeniu imprezy zostały rozdane dzieciom
  - wędrowka z Koziółkiem po Europie – odgadywanie charakterystycznych symboli każdego państwa
  - głośne czytanie w wykonaniu pana Wójta
  - inscenizacja bajek
  - zgadywanki literackie

GBP w Rossoszu

- codzienne czytanie przez inne osoby
- zagadki literackie związane z czytaniem tekstem
- animacja tekstu
- rysowanie Koziółka Matołka

- wielkie rysowanie kredą przed budynkiem biblioteki
- samodzielne próby czytania przez uczniów klasy I
- układanie życzeń Koziołkowi
- uroczyste zakończenie „Tygodnia” w przedszkolu
  - głośne czytanie
  - zabawy ruchowe
  - recytacje
  - wyprawa Koziołka Matołka do Pacanowa
  - konkurs na najgłośniejsze beczenie
  - chrupanie marchewek na czas
  - wręczanie zakładek, broszurek

GBP w Sosnowce

- czytanie przygód Koziołka Matołka
- recytowanie przez dzieci fragmentów z pamięci
- rozmowy nt. przeczytanych fragmentów
- prace plastyczne
- samodzielne czytanie przez uczniów klas I-II
- szukanie Pacanowa na mapie
- recytacja wierszy, śpiewanie piosenek

Za niemałe osiągnięcie można uznać fakt, że w Przedszkolu Samorządowym Nr 2 w Międzyrzecu Podlaskim, po akcji promującej głośne czytanie, spotkaniach z rodzicami, przekazaniu różnorodnych materiałów informacyjnych powstała inicjatywa utworzenia biblioteki dostępnej przedszkolakom i rodzicom. Uroczyste otwarcie biblioteki nastąpiło 9 czerwca, brały w nim udział dzieci i rodzice.

Plon konkursu na formę literacką związaną z akcją „Cała Polska Czyta Dzieciom” przedstawia się następująco:

RYMOWANKI

1. *Czy wy wiecie, czy nie wiecie
tyle książek jest na świecie.
Kaźda piękna, kolorowa
do czytania jest gotowa.*
2. *Telewizja czy video
dobre są, nie powiem
Ale kiedy czytasz książki
więcej Ci zostaje w głowie*

3. *Do worka w podróż dookoła życia
włóż książkę ona Cię poprowadzi*

4. *Nie ma większych tajemnic
niż te, które ukryte są w książkach*

(GBP Rossosz)

5. *Tyle wiosek przewędrował
tyle miast przemierzył
by powrócić do Pacanowa
swoje urodziny przeżyć*

6. *Miasto Pacanów
wiecie moi mili?
stolicą bajki ogłosili*

(Teresa Jarmoszewicz GBP w Sławatyczach)

7. *Najfajniejszy Koziołek
na świecie
w Pacanowie mieszka
Drogi dzieci*

8. *Czy mroźną zimą,
czy w upalne lato
poczytaj mammo!
poczytaj tato!*

(Joanna Nieścioruk)

9. *Cała Polska Czyta Dzieciom
a koziołek podpowiada
idź do biblioteki
tam czeka dzieci gromada*

10. *Koziołeczku Matoleczku
za to cię kochamy
że pomimo swych 70-ciu lat
zawsze jesteś z nami*

11. *Koziołeczek Matoleczek
zna przygód bez liku
świat przemierzył, przewędrował
chcesz je poznać?
Idź do Pacanowa*

12. Z okazji 70-lecia
nasz kochany koziołeczku
życzenia ci składamy
baw nas jeszcze bardzo długo
i bądź razem z nami

13. Koziołku Matolku
zna cię mama
zna cię tata
moja siostra i mój brat
wiele przygód z tobą przeżywali
już od wielu, wielu lat.

(opr. Teresa Jarmoszewicz GBP w Sławatyczach)

14. Nasz koziołek ukochany
poszedł sobie w świat nieznany
Co zobaczy, co się dowie
w bibliotece nam opowie

(Mateusz Birus kl.IV Szk. Podst. w Sławatyczach)

15. Koziołeczku Matoleczku
wszyscy Cię kochamy
My pójdziemy w świat daleki
Ty chodź razem z nami

(Paweł Birus kl. III Szk. Podst. w Sławatyczach)

16. Koziołeczku Matoleczku
wiele przygód znasz
więc swoimi przygodami
podziel się z nami
gdy się w bibliotece spotkamy

(Katarzyna Hałasuk kl. VI Szk. Podst. w Sławatyczach)

WIERSZE

* * *

Nasz Koziołek krocząc śmiało
Różnych przygód miał niemało
Bo Wam dzieci powiem szczerze
Ten Matolek – mądre zwierze

*Idzie Kozioł w świat daleki
Poprzez różne pola, rzeki
Idzie sobie w wielki świat
Choć ma 70 lat.*

*Kozioleczek mądra głowa
Wszak pochodzi z Pacanowa
A Pacanów drogie dzieci
Znany jest już w całym świecie.*

*To stolica polskiej bajki
Tam kwitną niezapominajki
Oraz innych kwiatów bukiet
Czyż stąd dzieci można uciec?*

*Nigdy, nigdy proszę wierzyć
Choć moc przygód można przeżyć
W innych krajach, kontynentach
Lecz Pacanów to zachęta*

*Do radości, przywiązania
do szczerego ukochania.
Tego miasta Pacanowa
Nie porzuci Koźła głowa*

*W Pacanowie Koziołka miejsce
Tu jego własny i bezpieczny kąt
I właśnie tu jego życie
I ciepły, rodzinny dom.*

Danuta Wolska (FGBP Chotyłów)

Książka

*Kiedy Cezar podpalił Aleksandrię
Kleopatra krzyczała: biblioteka płonie!
choćż płonęła również egipska flota...
Cóż więc jest w książkach tak cennego?*

*Książka to niezwykle skarb ludzkości
Rozjaśnia umysł, rozpala serca
Kopalnia wiedzy, emocji, wartości
Słowa mające moc tworzenia.*

*Duch czy materia: co jest ważniejsze?
Domy, pałace, piękne samochody
Lecz kim jest człowiek bez miłości
Refleksji, zadumy, zamyślenia?*

*Bezдушny robot trzeciego tysiąclecia
Stres, lęk, depresja, życie ucieka
A książka uczy jak to pokonać
Wyjaśnia zagadki egzystencji człowieka.*

*Zatrzymaj się w biegu, sięgnij po książkę
Prozę, poezję, album, poradnik
Na pewno nie wierz jeszcze wszystkiego
Kimkolwiek jesteś : profesor czy rolnik.*

*Z książki nauczysz się pokory,
Szacunku dla pracy i poświęcenia
Książka pomoże ci zrozumieć
Siebie, świat, Boga i sens istnienia..*

Krystyna Sienkiewicz (FGBP w Jabłeczna)

Piosenka o Koziółku

*Chociaż siwą brodę masz
koziółku nasz kochany
prowadź nas
z piosenką swą
w daleki świat nieznanym
Niejeden z nas nie wiedział nic
gdzie inny świat też leży
Ty dobrze wiesz
więc pomóż nam
z humorem świat przemierzyć*

*A my wraz z Tobą pójdziemy w dal by zwiedzić świat nieznanym
góry i chmury, morza i ląd
na pewno pokonamy*

*Nie straszna będzie zwierza moc
tuffuny i bałwany
gdy wyruszymy razem w świat
koziółku nasz kochany*

*Gdy przygód moc już przeżyjemy
z wielu opresji też wyjdziemy
wiele zobaczymy, wtedy
do domu szczęśliwie wrócimy*

*Do Pacanowa miasta twego
w którym się narodziłeś
i siedemdziesiąt długich lat
zawsze nas bawiłeś*

*I tak przez wiele, wiele lat
baw nas jeszcze długo
by każde dziecko wiedziało,
że Pacanów jest koziołka
chlubą.*

Teresa Jarmoszewicz GBP w Sławatyczach

***

*Tam gdzie płynie Bug szeroki
dzieci robią duże kroki
gdzie tak idą ?
co szukają ?
wszystko wam opowiem
70-lat na świecie bawi dzieci koziołeczek
dziś są jego urodziny
my koziołka zabawimy
tort dla niego upieczemy
baloniki zawiesimy
do zabawy zaprosimy.*

Rafał Kuszneruk kl. III Szk. Podst. w Sławatyczach

oprac. Halina Bugajewska, Zyta Kosińska

Jubileusz 65-lecia działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej

Datę 15 lutego 1938 roku powszechnie wiąże się z początkiem działalności i uruchomieniem w Białej pierwszej w dziejach miasta publicznej wypożyczalni książek. Rok 2003 mając dla białskich bibliotekarzy wyjątkowy bo jubileuszowy charakter, stał się znakomitą okazją do podkreślenia dotychczasowych dokonań i zaprezentowania działalności Białskiej Biblioteki i ludzi z nią związanych.

Jubileuszowy akcent zaplanowany na 5 listopada 2003r. miał bardzo uroczysty i niecodzienny przebieg. Uroczystość zgromadziła grono obecnie pracujących i byłych pracowników Biblioteki i znamienitych gości. Swoją obecnością zaszczytili nas: Lech Nikolski - Minister-Członek Rady Ministrów, Franciszek Jerzy Stefaniuk - Poseł na Sejm RP, Barbara Sikora - Wicewojewoda Lubelski, Andrzej Czapski - Prezydent Miasta Biała Podlaska, Tadeusz Łazowski - Starosta Białski, Ryszard Setnik - Zastępca Dyrektora Departamentu Kultury i Sztuki Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie, Zdzisław Bieleń - Zastępca Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Tamara Daniluk - Dyrektor Biblioteki Obwodowej w Brześciu. Obecny był także Jerzy Kaczyński - wieloletni Dyrektor Powiatowej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej. W uroczystości zechcieli też uczestniczyć dyrektorzy zaprzyjaźnionych bibliotek różnych sieci, reprezentanci białskich instytucji kultury, oświaty, przyjaciele białskiej biblioteki, lokalne media.

Z właściwym sobie dostojeństwem i zarazem humorem, uroczystość poprowadził od lat zaprzyjaźniony z Biblioteką prof. dr hab. Henryk Mierzwiński. Zebraanych powitał dr Jerzy Flisiński - Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej. Podkreślając ważkość zadań realizowanych przez białskich bibliotekarzy dla rozwoju lokalnej społeczności, okolicznościowe wystąpienie wygłosił Prezydent Miasta Biała Podlaska. Prezentacji dziejów Białskiej Biblioteki dokonał obecny jej Dyrektor - Jerzy Flisiński. Najbardziej dostojną i uroczystą chwilą była ceremonia wręczenia odznaczeń państwowych i resortowych oraz dyplomów uznania Marszałka Województwa Lubelskiego.

Za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej odznaczone zostały:

Srebrnym Krzyżem Zasługi

1. Mirosława Kondracka
2. Zyta Kosińska
3. Zofia Kuzawińska

4. Leokadia Protasiewicz
5. Maria Różańska
6. Urszula Stankiewicz

Brązowym Krzyżem Zasługi

1. Maria Kata
2. Elżbieta Kożuchowska
3. Danuta Siedlecka

Odnaki Zasłużony Działacz Kultury otrzymali:

1. Hanna Bajkowska
2. Halina Banaszek
3. Halina Bugajewska
4. Hanna Jasłowska
5. Krystyna Kulesza
6. Maria Stefaniuk

Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przyznał Odznakę Honorową Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Zofii Kuzawińskiej i Marii Stefaniuk.

9 osób otrzymało też Dyplomy Uznania Marszałka Województwa Lubelskiego. W imieniu odznaczonych podziękowała Maria Różańska. Następnie były życzenia, gratulacje, kwiaty składane na ręce Dyrektora MBP oraz jubileuszowy toast wygłoszony przez Prezydenta Miasta w trakcie przygotowanego poczęstunku. Duchową ucztą zwłaszcza dla bibliotekarzy był wykład dr. Jerzego Maja - z Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Wiele ożywienia w jubileuszowy akcent wniósł świetny występ zespołu Brevis - działającego przy Miejskim Ośrodku Kultury w Białej Podlaskiej.

Z okazji jubileuszu z niezwykłą starannością przygotowano interesujące wystawy: „Starodruki ze zbiorów dawnej Akademii Białskiej” oraz „Skarbnica wiedzy o regionie, w 65 rocznicę powstania biblioteki białskiej”. Była to też dobra okazja do zaprezentowania najnowszych numerów wydawnictw własnych Biblioteki: *Rocznik Białskopodlaski* Tom XI, *Podlaski Kwartalnik Kulturalny* nr 4/2003 oraz specjalnego wydania biuletynu MBP *65 lat Miejskiej Biblioteki Publicznej*. Oprawę plastyczną uroczystości przygotowali plastycy z Miejskiego Ośrodka Kultury w Białej Podlaskiej.

Wszystkim, którzy zechcieli uczestniczyć w tak ważnej dla nas uroczystości - serdecznie dziękujemy.

oprac. Teresa Stasiuk-Karaś

W kręgu literatury dla dzieci

(wstęp do katalogu bolońskiego przygotowanego na Międzynarodowe Targi Książki Dziecięcej)

Maria Kulik

Przełom gospodarczy i polityczny w Polsce 1989 roku, dzięki któremu przestała istnieć cenzura i uwolniony został rynek papieru, wywołał szereg zmian na rynku książki dziecięcej. Pojawiło się wiele wznowień, głównie klasyki, nie tylko obcej, ale i rodzimej. Znacznej poprawie uległa szata graficzna, dotyczyło to zarówno ilustracji, jak i jakości papieru i druku. Chcąc wygrać w konkurencji z licencyjną książką zagraniczną, polscy wydawcy musieli włożyć wiele wysiłku. Duże zasługi położyła tu Sekcja Ilustratorów Związku Polskich Artystów Plastyków, organizując konkurs „Pro Bolonia”, dzięki któremu mogło zaistnieć wielu młodych ilustratorów. Od 1999r. Polska Sekcja IBBY przyznaje, w ramach konkursu „Książka Roku”, nagrodę za opracowanie graficzne.

Na początku lat 90-tych wydawało się oczywiste, że działalność wydawnicza na rzecz młodego czytelnika jest przedsięwzięciem łatwym i dochodowym. Powstało wiele nowych wydawnictw, większość z nich rozkwitła, wypracowując swoją formułę działania, pozyskując pisarzy i grafików o znaczących nazwiskach, niektóre upadły, inne szukają dla siebie nowych kierunków działania.

Różnie potoczyły się losy debiutów z początku lat 90-tych. Twórczość Doroty Terakowskiej miała okazję się rozwinąć i oprócz „Córki czarownicy” (1991) zaowocowała „Lustrem pana Grymasa” (1995), „Samotnością bogów” (2000) i „Tam gdzie spadają anioły” (2001). Szkoda, że Joanna Rudniańska, po opublikowaniu „Roku Smoka” (1991) zamilkła na długi czas, a kolejna jej książka „Mój tata z obcej planety” (1999) nie zyskała, z powodu niskiego nakładu, szerokiego rozgłosu. Podobnie stało się z Tomkiem Tryzną i jego nagrodzoną („Książka Roku”) „Panną Nikt” (1994). Te wyjątkowe, głęboko poruszające utwory, nie doczekały się niestety wznowień.

Ciekawymi debiutami ostatniej dekady są Tomasz Trojanowski i Grzegorz Kasdepke. Pierwszy z nich, czerpiąc z najlepszych wzorów pisarstwa Jana Grabowskiego, otrzymał Nagrodę im. Kornela Makuszyńskiego („Kocie historie” 1999).

Drugi z autorów, po doświadczeniach pracy redaktora prasy dziecięcej („Świerszczyk”), został laureatem tej samej nagrody za zbiór opowiadań o tematyce rodzinnej („Kacperiada” 2001). Absolutnym zjawiskiem i odkryciem literackim jest Katarzyna Kotowska. Jej opowiadanie „Jeż” (1999), poruszające problem adopcji, zostało uhonorowane wieloma nagrodami.

W dziedzinie poezji debiutantką, ale o znacznym dorobku, jest Małgorzata Strzałkowska. Jej zbiory wierszy („Hocki-klocki dla każdego” 1999, „Wiersze, że aż strach” 2002, „Rady nie od parady” 2003), które często sama ilustruje są nie tylko zabawne, ale także mają wartość wychowawczą i terapeutyczną.

Prozę realistyczną reprezentuje Krystyna Drzewiecka („Piątka z Zakątką” 1999 i dalsze tomy), wyróżnienie w konkursie „Dziecięcy Bestseller Roku”, a dla starszej młodzieży Grażyna Bąkiewicz („O melba!” 2002). Ta ostatnia powieść, znakomicie osadzona w realiach Polski współczesnej, odbudowuje w czytelniku wiarę w świat tradycyjnych wartości.

Doczekaliśmy się też kolejnych autorów fantasy. Andrzej Sapkowski rozpoczął w 1994 roku pisanie cyklu o wiedźminie Geralcie, gdzie wykorzystał toposy rodzimych wątków baśniowych i legend. Saga, którą rozpoczyna „Krew elfów” (1994), liczy obecnie pięć tomów i została sfilmowana. Wydarzeniem literackim stał się także „Tkacz iluzji” Ewy Białołęckiej (1997); powieść wykorzystująca znany wątek dziecka, obdarzonego magiczną mocą, błyskawicznie zniknęła z półek księgarskich, zdążywszy zdobyć Nagrodę im. Janusza Zajdla. Na tle obserwowanej fascynacji literaturą fantasy oraz legendami celtyckimi, warto odnotować dowcipną adaptację polskich legend, dokonanych przez Wandę Chotomską („Legends polskie” 2000).

Przez wiele lat polska literatura dla dzieci „stała poezją”. Te najlepsze tradycje kontynuuje w swojej twórczości Dorota Gellner. Jej liczne zbiory wierszy, pełnych lirycznego humoru, a zarazem refleksji, doczekały się wielu nagród („Dorota Gellner dzieciom”, Nagroda im. Kornela Makuszyńskiego za rok 1999). Inna w nastroju jest poezja Joanny Kulmowej („Dębolki” 1998, „Zagubione światelko” 1990). Niezwykła, malarska wyobraźnia i znajomość psychiki dziecka pozwala Kulmowej przekazywać ważne prawdy moralne, filozoficzne i religijne.

Bardzo interesująco rozwija się twórczość poetki Emilii Waśniowskiej. W 10 lat po jej debiucie ukazały się kolejno „Kiedy słycać ptaki” 1998, następnie zaś „Oswajam strach” 2001 i „Pokochać Babę Jagę” 2002. Znakomitą autorką, która nawet pisząc prozą nie przestaje być poetką, jest Zofia Beszczyńska. Jej zbiorek „Kot herbaciany” (1999) został dwukrotnie wyróżniony („Książka Roku”, „Dziecięcy Bestseller Roku”), podobnie uhonorowano „Bajki o rzeczach i nierzeczach” (2002). Żałować należy, że zbiory wierszy dla najmłodszych ukazują się w niskich nakładach. Tym większa zasługa wydawnictwa „Podsiedlik, Raniowski i S-ka” jest wydawanie antologii utworów dla dzieci, w których dominuje poezja („Wiersze i opowiadania dla 5-latków” 1997).

Choć poezja stanowi mocną stronę rynku książki dziecięcej, większy wybór mamy jednak wśród prozaików. Krystyna Siesicka, odznaczona ostatnio Medalem Polskiej Sekcji IBBY za całokształt twórczości, nadal publikuje, a w jej utworach pojawia się refleksja nad czasem, pisana z perspektywy dojrzałej kobiety, często przybierającej formę dialogu dwóch pokoleń. Podobnie Małgorzata Musierowicz, której cykl „Jeżycjada” został zwieńczony „Kalamurką” (2001), powieścią podsu-

mowującą dzieje rodziny. W twórczości Anny Onichimowskiej wyróżniają się dwa nurty: dla najmłodszych („Sen, który odszedł” 2001, „Zasypianki” 2000) oraz dla młodzieży („Najwyższa góra świata” 1996, „Hera, moja miłość” 2002). Nadal nie stronią od trudnych tematów Ewa Przybylska („Dzień kolibra” 1997, „Trzeci świat Mateusza” 2001), Ewa Nowacka („Małe kochanie, wielka miłość” 1997, „Miłość psiakrew” 2001) oraz Marta Fox (cykl „Pierwsza miłość” 1999). Poruszane przez te autorki dramaty i problemy występują na co dzień i młody czytelnik chce je znajdować również w literaturze. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na nowy, współczesny nurt w pisarstwie Beaty Ostrowickiej („Świat do góry nogami” 2002) i Marty Tomaszewskiej („Tego lata w Burbelkowie” 2000). Dotychczas obie autorki chętnie wypowiadały się w konwencji fantastycznej.

Młodsze dzieci również znajdują dla siebie utwory pisane prozą. Oprócz wspomnianych na początku debiutów (Drzewiecka, Kotowska, Trojanowski, Kasdepke) i rozwijającej się twórczości Anny Onichimowskiej, nadal piszą Joanna Olech i Anna Lewkowska. Po nagrodzonym debiucie „Dynastia Miziołków” (1994), dorobek Joanny Olech powiększył się o zabawny utwór „Gdzie diabeł mówi: do usług!” (1997), a następnie o „Trudne słówka”, (2002). Z kolei uwieńczeniem twórczości Lewkowskiej jest Nagroda im. Kornela Makuszyńskiego za „Dziwne przypadki czarnoksiężnika Zenona”. (1999).

Oprócz literatury beletrystycznej pojawiło się na polskim rynku książki wiele publikacji popularyzacyjnych. Wiodącą w tej dziedzinie oficyną jest wspomniany już „Podsiedlik, Raniowski i S-ka”, która za swoje serie „Klucz do ojczyzny” i „Sławni Polacy” zasłużyła zwyciężyła w konkursie „Dziecięcy Bestseller Roku” (1998 i 1999).

Widać z powyższego, że książka dla młodego odbiorcy jest w dobrej kondycji, a oferta jest ciekawa i bogata. Niestety, ostatnie dwa lata to okres wyraźnego zastoju i kryzysu w branży wydawniczej. Jest to wynik recesji całej gospodarki, spadku przyrostu naturalnego i spadku czytelnictwa, na co skarżą się rodzice i nauczyciele. Cykl powieściowy o Harrym Potterze nie stał się wbrew oczekiwaniom, lokomotywą czytelnictwa, choć zaowocował rozpisaniem i rozstrzygniętym konkursem literackim na powieść dla dzieci i młodzieży, a sam cykl zwyciężył w plebiscycie czytelnictwa „Kanon książek”. Tym większa rola różnorodnych działań promujących czytanie, takich jak akcja „Cała Polska czyta dzieciom”, prowadzona przez Fundację „ABC XXI – Program Zdrowia Emocjonalnego”.

Wiodące wydawnictwa dziecięce, jak „Egmont”, „Literatura” czy nowo powstały „Ezop” organizują promocję swoich książek, niejednokrotnie w bardzo atrakcyjnej formie. Coraz więcej bibliotek dla dzieci dba o inicjację literacką najmłodszych. Mimo wielkich trudności finansowych nadal przyznawane są nagrody literackie, promujące książkę wartościową literacko i graficznie. Dyskusja, dotycząca kanonu książek dla dzieci odbiła się szerokim echem w prasie i zwróciła uwagę wielu osób na znaczenie dobrej lektury w życiu dziecka.

Lista książek do katalogu bolońskiego (książki nagrodzone od 1990)

1. Bardijewska Liliana „Zielony wędrowiec”
2. Bąkiewicz Grażyna „O melba!”
3. Beszczyńska Zofia „Bajki o rzeczach i nierzeczach”
4. Chotomska Wanda „Legends polskie”
5. Gellner Dorota „Bajeczki”
6. Kasdepke Grzegorz „Kacperiada”
7. Kotowska Katarzyna „Jeż”
8. Kulmowa Joanna „Bajki skrzydlate”
9. Lewkowska Anna „Dziwne przypadki czarnoksiężnika Zenona”
10. Musierowicz Małgorzata „Noelka”
11. Niemczuk Jerzy „Przygody Zuzanki”
12. Niziurski Edmund „Pięć melonów na rękę”
13. Nowacka Ewa „Bożęta i my”
14. Olech Joanna „Dynastia Miziołków”
15. Onichimowska Anna „Zasypianki”
16. Ostrowicka Beata „Świat do góry nogami”
17. Papuzińska Joanna „Pod Bajdułem i inne wiersze”
18. Przybylska Ewa „Dzień kolibra”
19. Rudniańska Joanna „Rok smoka”
20. Siesicka Krystyna „Dziewczyna mistrza gry”
21. Terakowska Dorota „Tam gdzie spadają anioły”
22. Tomaszewska Marta „Tego lata w Burelkwowie”
23. Trojanowski Tomasz „Kocie historie”
24. Wojciechowski Piotr „Bajki złotego psa”

Jest kilka odstępstw od kryterium wyboru bo np. panie Onichimowska i Kulmowa zażyły sobie inne książki niż nagrodzone.

Dziecko w żywiole kultury

Grzegorz Leszczyński

Pół wieku temu kanadyjski socjolog Marshall McLuhan wystąpił z tezą o zmierzchu „ery Gutenberga”. W myśl tej koncepcji książka ma już za sobą okres świetności i rozkwitu: współczesność w coraz większym stopniu będzie poddawała się dominacji elektronicznych mediów, szybszych, skuteczniejszych, żywiej oddziaływujących na odbiorcę. Teza brzmiała na tyle oryginalnie, że pobudzała wyobraźnię na tyle śmiało, że wywoływała ożywione dyskusje. Zrazu sądzono, że jest to wizja katastroficzna. Po półwieczu możemy powiedzieć, że media elektroniczne ani nie wyparły książki z obiegu społecznego, ani też nie doprowadziły do upadku kultury.

Nie stało się to jednak przypadkiem, wymagało szeregu skoordynowanych przedsięwzięć. Świat był i jest nadal gotowy do reanimacji staruszka Gutenberga. Działania podejmowane przez rządy i instytucje pozarządowe trafiały na dobrze przygotowany grunt społeczny. W jednym kraju – przykładem Francja – wprowadzono nowoczesne metody animacji czytelnictwa i zachęcania dziecka do lektury; hasło „burzenia murów bibliotek” miało prowadzić do przybliżenia książek młodzieży i dzieciom – zwłaszcza w odniesieniu do środowisk zagrożonych patologią społeczną, zrywano ścisły związek książki ze szkołą – tak, by mniej zdolne dziecko nie przetrzucało niepowodzeń szkolnych na niechęć do książek; zapraszano do specjalnie przygotowanych bibliotek matki z dziećmi w wózkach – tak, by przychodzenie do biblioteki było elementarną potrzebą już bardzo małego dziecka. W Japonii ożywno tradycje opowiadania baśni. Tu i ówdzie – przykładem Szwecja – dzieci rozpoznające naukę szkolną otrzymywały wytypowaną przez ministerium książkę literacką.

W Polsce tego typu działania prowadzone są w różnych miejscach dzięki aktywności grupki zapalonych nauczycieli i bibliotekarzy, są to jednak działania incydentalne, niezynchronizowane i oparte – jak w *Silaczce* Żeromskiego – na poczuciu odpowiedzialności jednostek i ich maksymalnej postawie. Generalizując można powiedzieć, że zmierzch epoki Gutenberga powitaliśmy z zadziwiającą bezbronnością, nieprzygotowani ani do podjęcia jakichkolwiek zsynchronizowanych działań, ani nawet do wyciągnięcia wniosków z obserwacji innych. Wkraczamy do Unii Europejskiej jako państwo zagrożone rozpowszechnieniem analfabetyzmu. Jeden tylko przykład: we Francji istnieje kilkadziesiąt pism poświęconych refleksji nad książką dla dziecka; w Polsce ukazuje się jedno takie pismo, ukazuje się dzięki grupce wolontariuszy, którzy przez 10 lat z trudem przekonywali rzesze urzędników o potrzebie tego typu periodyku. Przykład znamieny, bo ujawniający postawę

społeczną wyrażającą głęboką niechęć do kultury dziecięco-młodzieżowej. Niechęć ta nigdy nie jest wyrażona wprost, tkwi jednak implícite w postawie środowisk opiniotwórczych i gremiów decyzyjnych.

Dane statystyczne, wskazujące na systematycznie malejące zainteresowanie lekturą książek, potwierdzają pilną potrzebę podjęcia takich działań, które będą sprzyjały neutralizacji niekorzystnych trendów współczesnej kultury dzieci i młodzieży szkolnej. W 1999 roku OBOP przeprowadził badania zmierzające do uzyskania odpowiedzi na pytanie, jakie miejsce zajmuje książka w różnych obszarach zainteresowań i aktywności młodego pokolenia. Wnioski można w skrócie przedstawić następująco:

- żadnej książki z zestawu lektur szkolnych nie przeczytało co dziesiąte dziecko chodzące do szkoły podstawowej (9%), jedna trzecia młodzieży uczącej się w zasadniczych szkołach zawodowych (32%), co dwudziesty uczeń technikum i liceum zawodowego (10%), co dwudziesty piąty uczeń liceum ogólnokształcącego (4%)
- co trzeci młody człowiek (30% badanych) nie przeczytał ani jednej książki spoza zestawu lektur szkolnych;
- w ciągu minionego roku 41% dzieci i młodzieży szkolnej ani nie otrzymało w prezencie, ani nie kupiło samodzielnie żadnej książki¹;
- odsetek dzieci i młodzieży czytającej lektury pozaszkolne maleje wraz z wiekiem: im starsze dziecko, tym mniej chętnie sięga po książkę.

Są to zjawiska, które zasługują na miano patologii. Społeczna mapa tej choroby nie jest równomierna: im niższym wykształceniem legitymują się rodzice, tym częściej badany twierdzi, że nie kupił (bądź nie otrzymał w prezencie) żadnej książki. Wynika stąd jednoznacznie, że niechęć do książki i czytania ma poniekąd charakter dziedziczny. Trudno sądzić, by kolejne pokolenie miało zaprzeczyć tej prawidłowości, przeciwnie: możemy obawiać się wzmocnienia i upowszechnienia tego typu postaw.

Książka jest tylko wierzchołkiem góry lodowej. Problemy związane z jej funkcjonowaniem i społeczną nieobecnością sięgają różnych obszarów współczesności: ekonomicznych, kulturowych, medialnych, w końcu politycznych.

Zmniejszeniu roli książki w kształtowaniu świadomości młodego pokolenia towarzyszy merytoryczne zubożenie kultury dziecięco-młodzieżowej. Zaprzestano produkcji polskich filmów dla dzieci – w tym filmów animowanych, a godzi się odnotować, iż polscy animatorzy odnosili liczne sukcesy międzynarodowe, byli twórcami filmów, które mimo sędziwego już wieku – wciąż znajdują miejsce w programach telewizyjnych (zazwyczaj, co zdumiewające, w programach telewizji komercyjnej). Pustkę wypełnia produkcja w dużej mierze trywialna, pozbawiona walorów estetycznych, niekiedy wręcz szkodliwa, operująca kiczem, epatująca przemocą. Brakuje polskich filmów fabularnych dla dzieci starszych i młodzieży szkolnej.

Przed kilku laty z programu 1 TVP zniknęły przedstawienia teatralne dla dzieci; pojawiają się one co prawda w programie 2, jednak godzina ich emisji została

¹ Oczywiście w grę nie wchodzi podręczniki szkolne.

wybrana z pominięciem podstawowego wymogu: dyspozycji czasowej hipotetycznego widza (poniedziałek ok. godz. 13⁰⁰) Dla dziecka wiejskiego teatr telewizyjny jest często jedynym teatrem, do którego może ono dotrzeć. Do kontaktu z tego typu widowiskami należałoby dzieci raczej zachęcać choćby poprzez stworzenie elementarnego komfortu w postaci wyboru stosownej pory emisji.

Koniec końców – jak dowodzą badania – dzieci oglądają programy nie przystosowane do ich potrzeb i możliwości percepcyjnych, lansujące (jeśli rzecz ująć z perspektywy oddziaływania wychowawczego) w gruncie rzeczy antywzory ludzkich postaw, niekiedy wprost zaprzeczające społecznie aprobowanym systemem wartości. programy dostępne dla dzieci i młodzieży szkolnej w dużej mierze na mają nic wspólnego z tzw. kulturą wysoką.

Podobnie sprawa wygląda w odniesieniu do filmów emitowanych między godziną 20⁰⁰ a 22⁰⁰.: zarówno badania, jak i nawet potoczna obserwacja wskazują, że ogromna część widowni dziecięco-młodzieżowej ma do nich dostęp. Pomijając złożone zagadnienie doboru repertuaru, wymagające odrębnej analizy, warto zwrócić uwagę na szkodliwe w skutkach przesunięcie filmów ambitniejszych na późniejsze godziny nocne. Takie cykle telewizji publicznej jak *Sto filmów na stulecie kina* czy *Kocham kino* wyrugowano poza godziny dostępne dla młodej widowni. W efekcie z perspektywy dzieci i młodzieży szkolnej kultura – cała kultura – prezentuje jedynie łatwe, trywialne treści okraszone sosem sensacji, brutalności i bardziej lub mniej zawaolowanego erotyzmu. Na domiar złego przesunięto emisję poniedziałkowego Teatru Telewizji z godziny 20 na 21. Zmiana pozornie niewielka, w istocie jednak eliminująca część młodej i bardzo młodej widowni, która mogłaby, a może nawet powinna obejrzeć niektóre przedstawienia teatralne, zwłaszcza te o charakterze „familijnym” (widowiska lżejsze w treści i formie, w tym komedie, które mogą zainteresować nawet bardzo młodego widza i nie ustępują atrakcyjnością wysokobudżetowym filmom fabularnym).

Trudno oprzeć się wrażeniu, że zarówno telewizja publiczna, jak i nadawcy komercyjni traktują inteligenta gorzej niż mniejszości seksualne. Jako niegroźne i niezaraźliwe dziwadło skazane na wymarcie inteligent może oglądać kierowane do niego programy i ambitniejsze filmy w okolicach północy. Jeśli nawet zgodzić się z argumentem, że tego typu audycje mają swoją wierną widownię, która skłonna jest pokonać jeszcze większe przeszkody i jeszcze większymi wyrzeczeniami zapłacić za możliwość korzystania z duchowej strawy, niepodobna pominąć milczeniem kwestię społecznej szkodliwości, jaką niesie ze sobą rugowanie tzw. wyższej kultury poza obszar powszechnej dostępności. Najbardziej wymierną konsekwencją jest pozbawienie dostępu do niej młodego pokolenia już nie tylko wprost, także pośrednio: poprzez zubożenie kultury rodzinnej (przeciętny człowiek pracy nie może oglądać programów telewizyjnych emitowanych w środku nocy). Młody człowiek bywa głęboko przekonany, że rodzice obcują jedynie z trywialną formą rozrywki, wzrasta w izolacji od sfery wartości artystycznych, zamknięty na wartości niesione przez kulturę wysoką.

Młode pokolenie może się okazać niezdolne nie tylko do tworzenia, ale i konsumpcji dóbr kultury.

Przez lata ks. prof. Józef Tischner określił kulturę mianem „myślenia w żywiole piękna”. Dla dzisiejszego dziecka kultura to myślenie w żywiole dóbr kon-

sumpcyjnych i trywialnych treści, w żywiolu, w którym nie ma miejsca na wartości duchowe, na odpowiedzialność, na solidarność ze słabszymi czy wrażliwość na krzywdę i cierpienie.

Problem funkcjonowania książki, jej miejsca i społecznych funkcji, jest ściśle związany z miejscem kultury wysokiej w świadomości społecznej. Kultura nie obro- ni się sama. Konieczne są zsynchronizowane działania instytucji rządowych i po- rządowych. Przede wszystkim należałoby w trybie pilnym podjąć dyskusję nad sposobami przybliżenia młodemu pokoleniu dzieł kultury wysokiej, umożliwienia kontaktu z wartościowymi filmami i przedstawieniami teatralnymi za pośrednictwem mediów. Realizacji tego celu może służyć zobligowanie nadawców publicznych do prezentacji wielkich filmów i przedstawień teatralnych w porze najwyższej oglądal- ności, czyli bezpośrednio po godz. 20⁰⁰.

Sprawą priorytetową powinien być powrót do produkcji przedstawień telewi- zyjnego Teatru Młodego Widza – w roku 1999 wyprodukowano zaledwie dwa przedstawienia premierowe, co wyraźnie wskazuje na zmierzch tego typu działalno- ści telewizji publicznej. Przedstawienia powinny być emitowane w takich porach, które umożliwiają ich wspólne, rodzinne oglądanie. Przed laty emitowano je w programie 1 TVP w niedziele, początkowo tuż po 15, następnie między 12 a 13.

Konieczne jest wprowadzenie takiej atmosfery społecznej, która będzie sprzy- jała czytelnictwu dzieci i młodzieży szkolnej. Chodzi przede wszystkim o uświado- mienie rodzicom roli, jaką w kształceniu osobowości i kondycji psychicznej dziecka ma kontakt z książką i twórcze uczestniczenie w różnych formach kultury. Realizacji tego celu mogą służyć spoty reklamowe czy plakaty wskazujące na czytanie jako sposób spędzania wolnego czasu, rozwijania zainteresowań, pogłębiania osobowości itd.

Wielkim problemem jest brak znajomości najwartościowszych tytułów współ- czesnych książek dla dzieci i młodzieży, stąd problemy z wprowadzeniem do obiegu czytelniczego nowych pozycji; w szczególności dotyczy to literatury polskiej. Naj- wybitniejsze książki wyróżniane są nagrodami przyznawanymi przez różne fundacje i organizacje społeczne (np. Fundację „Książka dla Dziecka”, Stowarzyszenie Przy- jaciół Książki dla Młodych i in.). Wyróżnione tytuły nie mają szansy wejścia do społecznej świadomości. Spektakularnym przykładem jest *Rok smoka* Joanny Rud- niańskiej nagrodzony Międzynarodową Nagrodą Literacką im. Janusza Korczaka: książka przez wiele lat zalegała magazyny wydawcy, o ile mi, wiadomo, końcówka nakładu została przeznaczona na makulaturę. Najwłaściwszą formą nagrody jest nie dyplom czy premia pieniężna dla autora, lecz subwencjonowanie wznowień i finan- sowanie reklamy. Nagrodzona książka powinna mieć rzeczywiście wysoki nakład i niską cenę – tylko w ten sposób będzie mogła „zbiłdzić pod strzechy”.

Spółeczeństwo, w którym z roku na rok kupuje się setki tysięcy samochodów, stać na zakup książek. Dla dużej części społeczeństwa zakup książki jest jednak znaczącą pozycją w budżecie rodzinnym. Wydaje się więc że w szeregach miar uzasad- nione tworzenie wysokonakładowych serii książek przeznaczonych przede wszyst- kim do dziecięcych zbiorów domowych, książek subwencjonowanych przez pań- stwo. Edycja trzech – czterech tego typu tytułów nie przekracza możliwości finan- sowych budżetu.

Bibliotekarze, nauczyciele, a przede wszystkim rodzice stoją często wobec trudności wyboru lektur dla dzieci. Wydawnictwa poradnikowe są wyjątkową rzadkością. Mówiąc wprost: brakuje książek, które mówiłyby o książkach. W dodatkach kulturalnych i literackich w prasie codziennej nie omawia się książek dla dzieci i młodzieży. Niedawno Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne rozwiązały umowę na opublikowanie encyklopedii Świat książek dla dzieci i młodzieży – z dużą szkodą społeczną, bo przygotowana już do druku książka kierowana była do nauczycieli, bibliotekarzy, poszukujących rodziców i samych młodych odbiorców. Na wspieranie tego typu inicjatyw wydawniczych powinny znaleźć się pieniądze w budżecie państwa.

Ważną kwestią jest przegląd i unowocześnienie księgozbiorów bibliotecznych. Na różnego rodzaju spotkaniach bibliotekarze sygnalizują wiele niepokojących zjawisk. Do najważniejszych należą: przestarzałe zasoby biblioteczne (stąd w obiegu czytelniczym funkcjonują książki, które dawno z bibliotek powinny być wycofane) i brak funduszy na zakup nowości (co jest sprawą szczególnie dotkliwą) wobec zmian programów szkolnych – w efekcie nauczyciele zmuszeni są trwać przy dawnych zestawach lektur, gdyż nowe książki są po prostu niedostępne).

Podjęcie refleksji nad obecnością dziecka w żywole kultury jest potrzebą chwili. Refleksja ta dotyka problemów funkcjonowania społeczeństwa, szkoły, rodziny, instytucji wyższej użyteczności. Wśród różnych obszarów refleksji nad rodziną, jej statusem materialnym i prawnym, refleksji nad kulturą i formami jej wspierania przez państwo, nie powinno zabraknąć miejsca na pytanie o sposoby przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom w zakresie kształtowania duchowości młodego pokolenia i umiejętności trwania w świecie kultury.

KALENDARIUM ROCZNIC

w wyborze
za okres styczeń - grudzień 2004 roku

Rok Gombrowiczowski

styczeń

- 01.01** 75. rocznica urodzin, 10. rocznica śmierci *Zbigniewa Nienackiego*, właśc. Z. T. Nowicki (1929-1994) – prozaika i dramaturga.
- 08.01** 120. rocznica urodzin *Kornela Makuszyńskiego* (1884-1953) – prozaika, humorysty, autora książek dla dzieci i młodzieży.
- 09.01** 230. rocznica śmierci *Józefa Andrzeja Załuskiego* (1702-1774) – bibliografa, wydawcy, poety, tłumacza, mecenasa nauki i literatury, założyciela Biblioteki Załuskich.
- 14.01** 70. rocznica urodzin, 35. rocznica śmierci *Marka Hłaski* (14.06) (1934-1969) – prozaika, powieściopisarza i novelisty.
- 15.01** 135. rocznica urodzin *Stanisława Wyspiańskiego* (1869-1907) – dramaturga, poety i malarza.
- 19.01** 195. rocznica urodzin, 155. rocznica śmierci (07. 10) *Edgara Allana Poe* (1809-1849) – poety, novelisty amerykańskiego
- 21.01** 85. rocznica urodzin, 15. rocznica śmierci (01.10) *Stanisławy Fleszarowej-Muskat* (1919-1989) – pisarki.
- 22.01** 155. rocznica urodzin *Augusta Strindberga* (1849-1912) – pisarza szwedzkiego.
- 24.01** 70. rocznica urodzin *Stanisława Grochowiaka* (1934-1976) – poety, prozaika i dramaturga.

- 31.01** 60. rocznica śmierci *Stefanii Sempolowskiej* (1870-1944) – publicystki, działaczki społecznej i oświatowej, autorki książek dla dzieci i młodzieży.
- luty**
- 14.02** 85. rocznica śmierci *Wiktora Gomulickiego* (1848-1919) – poety, powieściopisarza, eseisty.
- 20.02** 110. rocznica urodzin *Jaroslawa Iwaszkiewicza* (1894-1980) – prozaika, poety, dramaturga, eseisty.
- 23.02** 145. rocznica śmierci *Zygmunta Krasińskiego* (1812-1859) – poety i dramaturga.
- marzec**
- 04.03** 185. rocznica urodzin *Narcyzy Żmichowskiej* (1819-1876) – powieściopisarki, poetki i pedagoga.
- 05.03** 10. rocznica śmierci *Jana Dobraczyńskiego* (1910-1994) – pisarza.
- 06.03** 35. rocznica śmierci *Anny Kowalskiej* (1903-1969) – powieściopisarki i nowelistki.
- 07.03** 165. rocznica urodzin *Adolfa Dygasińskiego* (1839-1902) – pisarza i pedagoga.
- 08.03** 145. rocznica urodzin *Kenetha Grahame'a* (1859-1932) – powieściopisarza, eseisty, autora książek dla dzieci i młodzieży.
- 26.03** 45. rocznica śmierci *Raymonda Chandlera* (1888-1959) – pisarza amerykańskiego.
- kwiecień**
- 03.04** 155. rocznica śmierci, 195. rocznica urodzin (04.09) *Juliusza Słowackiego* (1809-1849) – poety i dramaturga.
- 10.04** 105. rocznica urodzin *Ewy Szelburg-Zarembiny* (1899-1986) – powieściopisarki, autorki książek dla dzieci i młodzieży.
- 16.04** 160. rocznica urodzin, 80. rocznica śmierci (12.10) *Anatole'a France'a* (1844-1924) – powieściopisarza francuskiego.
- 16.04** 70. rocznica urodzin *Haliny Snopkiewicz* (1934-1980) – powieściopisarki, autorki książek dla dzieci i młodzieży.

19.04 180. rocznica śmierci *George'a Gordona Noela Byrona* (1788-1824) – poety i dramaturga angielskiego.

28.04 100. rocznica urodzin *Jana Izzydora Sztudyngera* (1904-1970) – poety i satyryka.

maj

02.05 125. rocznica urodzin, 50. rocznica śmierci (10.10) *Heleny Radlińskiej* (1879-1954) – pedagoga, historyka oświaty, pracownika Biblioteki Ordynacji Zamojskiej i czytelnii bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności.

16.05 80. rocznica urodzin, 25. rocznica śmierci (03.06) *Tadeusza Kubiaka* (1924-1979) – poety, satyryka.

17.05 20. rocznica śmierci *Irvina Shawa* (1913-1984) – powieściopisarza i nowelisty amerykańskiego

19.05 140. rocznica śmierci, 200. rocznica urodzin (04.06) *Nathaniela Hawthorne'a* (1804-1864) – pisarza amerykańskiego.

20.05 85. rocznica urodzin *Gustawa Herlinga-Grudzińskiego* (1919-2000) – prozaika, krytyka literackiego, eseisty.

21.05 25. rocznica śmierci *Eugeniusza Paukszy* (1916-1979) – prozaika i publicysty.

24.05 65. rocznica śmierci *Aleksandra Brücknera* (1856-1939) – historyka kultury i literatury, sławisty, badacza dziejów języka

czerwiec

03.06 80. rocznica śmierci *Franza Kafki* (1883-1924) – pisarza austriackiego.

06.06 205. rocznica urodzin *Aleksandra Puszkina* (1799-1837) – poety rosyjskiego.

13.06 105. rocznica urodzin *Jana Lechonia*, właśc. Leszek Serafinowicz (1899-1956) – poety.

22.06 100. rocznica urodzin *Michała Choromańskiego* (1904-1972) – prozaika i dramaturga.

27.06 135. rocznica urodzin, 65. rocznica śmierci (30.10) *Wacława Gąsiorowskiego* (30.10) – powieściopisarza i publicysty.

lipiec

- 05.07 115. rocznica urodzin *Jeana Cocteau* (1889-1963) – pisarza francuskiego.
- 07.07 120. rocznica urodzin *Liona Feuchtwangera* (1884-1958) – pisarza niemieckiego.
- 10.07 35. rocznica śmierci *Romana Pisarskiego* (1912-1969) – pisarza, autora książek dla dzieci.
- 15.07 100. rocznica śmierci *Antona Czechowa* (1860-1904) – poety i dramaturga rosyjskiego.
- 19.07 630. rocznica śmierci, 700. rocznica urodzin (02.07) *Francesco Petrarki* (1304-1374) – poety włoskiego.
- 20.07 100. rocznica urodzin *Hanny Ożogowskiej* (1904-1995) – pisarki dla dzieci i młodzieży.
- 24.07 25. rocznica śmierci *Edwarda Stachury* (1937-1979) – poety i prozaika.
- 25.07 35. rocznica śmierci, 100. rocznica urodzin (04.08) *Witolda Gombrowicza* (1904-1969) – prozaika i dramaturga.
- 26.07 110. rocznica urodzin *Magdaleny Samozwaniec* właśc. Maria z Kossaków (1894-1972) – pisarki satyrycznej.
- 26.07 25. rocznica śmierci *Stefana Wiecheckiego* (Wiecha) (1896-1979) – felietonisty i satyryka.
- 28.07 180. rocznica urodzin *Aleksandra Dumasa* (syna) (1824-1895) – powieściopisarza i dramaturga francuskiego.
- 30.07 220. rocznica śmierci *Denisa Diderota* (1713-1784) – pisarza, krytyka i filozofa francuskiego.
- 31.07 60. rocznica śmierci *Antoine'a de Saint-Exupéry'ego* (1900-1944) – pisarza i lotnika francuskiego.

sierpień

- 01.08 170. rocznica urodzin *Jadwigi Łuszczewskiej* (Deotymy) (1834-1908) – poetki i powieściopisarki.
- 03.08 80. rocznica śmierci *Josepha Conrada* właśc. Teodor Konrad Korzeniowski (1857-1924) – pisarza angielskiego polskiego pochodzenia.

- 04.08 60. rocznica śmierci *Krzysztofa Kamila Baczyńskiego* (1921-1944) – poety.
- 05.08 100. rocznica urodzin *Janiny Broniewskiej* (1904-1981) – publicystki, autorki powieści dla dzieci i młodzieży.
- 08.08 60. rocznica śmierci *Juliusza Kadena-Bandrowskiego*, właśc. J. Bandrowski pseud. Juliusz Kaden (1885-1944) – powieściopisarza i publicysty.
- 16.08 60. rocznica śmierci *Tadeusza Gajcego* (1922-1944) – poety, prozaika, dramaturga, krytyka literackiego.
- 16.08 55. rocznica śmierci *Margaret Mitchell* (1900-1949) – pisarki amerykańskiej.
- 19.08 95. rocznica urodzin *Jerzego Andrzejewskiego* (1909-1983) – prozaika i publicysty.
- 22.08 420. rocznica śmierci *Jana Kochanowskiego* (1530-1584) – poety i dramaturga.

wrzesień

435. rocznica śmierci (między 08.09 a 04.10) *Mikołaja Reja* (1505-1569) – poety, prozaika, tłumacza.
- 09.09 65. rocznica śmierci *Józefa Czechowicza* (1903-1939) - poety
- 10.09 30. rocznica śmierci *Melchiora Wańkowicza* (1892-1974) – prozaika, publicysty i reportera.
- 11.09 110. rocznica urodzin *Marii Kownackiej* (1894-1982) – pisarki i autorki książek dla dzieci i młodzieży.
- 13.09 110. rocznica urodzin *Juliana Tuwima* (1894-1953) – poety i tłumacza.
- 15.09 215. rocznica urodzin *Jamesa Coopera* (1789-1851) – pisarza amerykańskiego.
- 17.09 65. rocznica śmierci *Tadeusza Dołęgi-Mostowicza* (1898-1939) – prozaika, powieściopisarza, felietonisty.
- 18.09 65. rocznica śmierci *Stanisława Ignacego Witkiewicza* (Witkacego) (1885-1939) – dramaturga, prozaika, filozofa, teoretyka sztuki, malarza.

październik

- 06.10** 115. rocznica urodzin *Marii Dąbrowskiej* (1889-1965) – powieściopisarki i publicystki.
- 08.10** 30. rocznica śmierci *Mariana Falskiego* (1881-1974) – pedagoga, twórcy elementarza.
- 12.10** 95. rocznica urodzin *Haliny Rudnickiej* (1909-1982) – powieściopisarki, publicystki, autorki książek dla dzieci i młodzieży.
- 14.10** 140. rocznica urodzin *Stefana Żeromskiego* (1864-1925) – powieściopisarza, nowelisty, dramaturga i publicysty.
- 15.10** 190. rocznica urodzin *Michała Lermontowa* (1814-1841) – poety rosyjskiego.
- 17.10** 60. rocznica śmierci *Zenona Przesmyckiego* (1861-1944) – krytyka literackiego i artystycznego, tłumacza, poety i wydawcy.
- 18.10** 100. rocznica urodzin *Czesława Centkiewicza* (1904-1996) – prozaika, reportażysty, podróżnika.
- 23.10** 50. rocznica śmierci *Józefa Grycza* (1890-1954) – bibliotekarza, autora publikacji z zakresu bibliotekarstwa.
- 29.10** 80. rocznica urodzin *Zbigniewa Herberta* (1924-1998) – poety, dramaturga i eseisty.
- 30.10** 105. rocznica urodzin. 15. rocznica śmierci (15.07) *Marii Kuncewiczowej* (1899-1989) – prozaika.

listopad

- 06.11** 60. rocznica śmierci *Marii Rodziewiczówny* (1863-1944) – powieściopisarki.
- 10.11** 120. rocznica urodzin, 50. rocznica śmierci (17.12) *Zofii Nalkowskiej* (1884-1954) – powieściopisarki, dramaturga, publicystki.
- 10.11** 95. rocznica urodzin *Pawła Jasienicy* (właśc. Leon Lech Beynar) (1909-1970) – pisarza i publicysty.
- 10.11** 35. rocznica śmierci *Tadeusza Peipera* (1891-1969) – poety, prozaika, dramaturga i krytyka literackiego.

- 28.11 110. rocznica urodzin *Arkadego Fiedlera* (1894-1985) -- pisarza i podróżnika.
- 30.11 130. rocznica urodzin *Lucy Maud Montgomery* (1874-1942) – powieściopisarki kanadyjskiej.

grudzień

- 03.12 110. rocznica śmierci *Roberta Louisa Stevensona* (1850-1894) – powieściopisarza i nowelisty angielskiego.
- 05.12 90. rocznica urodzin *Stanisława Dygata* (1914-1978) – prozaika, felietonisty i dramaturga.
- 05.12 90. rocznica urodzin, 15. rocznica śmierci (23.02) *Hansa Helmuta Kirsta* (1914-1989) – prozaika niemieckiego.
- 13.12 315. rocznica śmierci *Zbigniewa Morsztyna* (1627-1689) – poety.
- 21.12 130. rocznica urodzin *Tadeusza Żeleńskiego* (Boya) (1874-1941) – poety, krytyka literackiego i teatralnego, tłumacza, publicysty, satyryka.

KALENDARIUM ROCZNIC

laureaci Literackiej Nagrody Nobla

styczeń

28.01 65. rocznica śmierci

William Butler Yeats urodził się 13.06.1865r., zmarł w 1939r., poeta i dramaturg irlandzki. Nagrodzony Literacką Nagrodą Nobla „za uduchowioną twórczość poetycką oddającą w najwyższej formie artystycznego ducha narodowego”. W Polsce wydano w 1987r. jego: *Dramaty, Poezje, Wiek dziewiętnasty i później, Wyspy na jeziorze*.
Nagroda Nobla w 1923 roku.

luty

21.02 20. rocznica śmierci

Michail Aleksandrowicz Szołochow urodził się 24.05.1905r., zmarł w 1984r., prozaik i publicysta rosyjski. Nagrodzony za „siłę artystyczną i prawdziwość eposu o dońskim kozactwie w przełomowych dla Rosji czasach”. Autor takich utworów jak: *Cichy Don, Los człowieka, Opowiadania nad Donu, Słowo o ojczyźnie, Zaorany ugór*.
Nagroda Nobla w 1965 roku.

marzec

25.03 90. rocznica śmierci

Frédéric Mistral urodził się 08.09.1830r., zmarł w 1914r., prozaik i poeta prowansalski. Nagrodę Nobla otrzymał za „świeżość i oryginalność utworów poetyckich, oddających prawdziwie ducha narodu”. Jest autorem wydanych w Polsce utworów: eposu w 12 pieśniach *Miréio*, opowiadającej o miłości, religii i śmierci oraz autobiografii pt. *Pamiętniki i opowieści, Moje początki*.

Nagroda Nobla w 1904 roku.

31.03 90. rocznica urodzin

Oktawio Paz urodził się w 1914r., zmarł 19.04.1998r., poeta i eseista meksykański. Zwany „pielgrzymem po kulturach świata”. Nagrodzony za „namiętne piarstwo z szerokimi horyzontami, cechującymi się inteligencją

emocjonalną i humanistyczną uczciwością”. W Polsce znany głównie dzięki zbiorowi esejów pod tytułem *Labirynt samotności*, i poezjom wydanym w zbiorach: *Poezje zebrane* (1981), *Wciąż te same widzenia* (1990), *Wokół kamienia słońca* (1990), *Inne utwory: Lévi-Strauss albo nowa ucztą Ezopa, Podpatrywanie Indii, Podwójny płomień: miłość i erotyzm*.

Nagroda Nobla w 1990 roku.

kwiecień

13.04 65. rocznica urodzin

Seamus Heaney urodził się w 1939r., pisarz irlandzki. Nagrodzony Literacką Nagrodą Nobla za „dzieło o lirycznej piękności i estetycznej głębi, które chwałą cuda dnia codziennego, żywą przeszłość”. W Polsce ukazały się jego utwory : *44 [Czterdzieści cztery] wiersze, Ciągnąc dalej; nowe wiersze 1991-1996, Kolejowe dzieci: wiersze*.

Nagroda Nobla w 1995 roku.

maj

05.05 55. rocznica śmierci

Maurycy Maeterling urodził się 29.08.1862r., zmarł w 1949r. dramaturg, poeta i eseista belgijski, tworzący w języku francuskim. Nagrodę otrzymał za „wielostronną działalność literacką, a w szczególności za utwory dramatyczne, wyróżniające się bogactwem wyobraźni i poetycką fantazją”. Autor utworów takich jak: *Czar duszy, Gość nieznany, Inteligencja kwiatów, Ślepcy, Śmierć, Wielka tajemnica, Życie mrówek, Życie przestrzeni, Życie termitów, Życie pszczół*.

Nagroda Nobla w 1911 roku.

06.05 100. rocznica urodzin

Harry Martinson urodził się w 1904., zmarł 11.02.1978r. powieściopisarz, dramaturg, poeta i malarz szwedzki. Nagrodzony za „twórczość, w której jest wszystko od kropli rosy po kosmos”. Autor utworów: *Droga do Klockirke, Losy i Ludzie, Poezje wybrane*.

Nagroda Nobla w 1974 roku.

czerwiec

03.06 40. rocznica śmierci

Frans Emil Sillanpää urodził się 16.09.1888r., zmarł w 1964r. powieściopisarz i nowelista fiński. Nagrodzony za „głębokie przeniknięcie w życie fińskich chłopów i wyborne opisanie ich obyczajów i więzi z przyrodą”. Autor powieści: *Nabożna nędra i Słońce życia*.

Nagroda Nobla w 1939 roku.

10.06 55. rocznica śmierci
Sigrid Undset urodziła się 20.05.1882r., zmarła w 1949r. powieściopisarka i nowelistka norweska. Nagrodzona za „niezapomniany opis skandynawskiego średniowiecza”. Napisała między innymi: powieść *Jenny*, cykl historyczny *Krystyna córka Lawransa*, *Krzak gorejący*, *Legendy o królu Arturze i rycerzach okrągłego stołu*, *Madame Dorthea*, *Olaf syn Auduna*.
Nagroda Nobla w 1928 roku.

11.06 105. rocznica urodzin
Yasumari Kawabata urodził się w 1899., zmarł 16.04.1972r., prozaik i poeta japoński. Nagrodę Nobla otrzymał za „mistrzostwo pisarskie, które oddaje istotę japońskiej świadomości”. Napisał utwory: *Głos góry*, *Śpiąca piękności*, *Tysiąc żurawi*.
Nagroda Nobla w 1968 roku.

lipiec

11.07 30. rocznica śmierci
Pär Lagerkvist urodził się 25.05.1891r., zmarł w 1974r., prozaik, poeta, dramaturg i krytyk szwedzki. Nagrodzony za „siłę artystyczną i absolutną niezależność sądów” Autor utworów: *Barabas*, *Gość w rzeczywistości*, *Karzel*, *Pielgrzym*, *Sybila*, *W sercu genesis*, *Zło*.
Nagroda Nobla w 1951 roku.

12.07 100. rocznica urodzin
Pablo Neruda właśc. Neftali Ricardo Reyes Basualto urodził się w 1904r., zmarł 23.09.1973r., poeta chilijski. Nagrodzony za „poezję, która z nadzwyczajną siłą wyrażała los całego kontynentu”: Utwory: *Niech się zbudzi drwal*, *Oda do typografii*, *Pieśń powszechna*, *Poezje*, *Wyznaję, że żyłem*.
Nagroda Nobla w 1971 roku.

13.07 70. rocznica urodzin
Wole Soyinka urodził się 1934r., prozaik, dramaturg i poeta nigeryjski tworzący w języku angielskim. Nagrodzony Literacką nagrodą Nobla jako ten, który w „szerokiej perspektywie kulturowej i z poetyckim kolorytem kształtuje dramat istnienia”. Autor utworów: *Interpretatorzy*, *Kuranty ciszy*.
Nagroda Nobla w 1986 roku.

14.07 100. rocznica urodzin
Isaac Bashevis Singer urodził się w 1904r., zmarł 24.07.1991r., pisarz amerykański, piszący w języku jidysz. Nagrodzony za „pełną uczucia sztukę prozatorską, która wyrastając z polsko-żydowskich tradycji

kulturowych porusza jednocześnie odwieczne problemy” Utwory: *Certyfikat, Cienie nad rzeką Hudson, Dwór, Felietony, eseje, wywiady, Grosik na raj i inne opowiadania, Krótki piątek, Magiczna moc: opowiadania, Miłość i wygnanie: wczesne lata, Niewolnik, Opowieść o Królu Pól, Ostatni demon, Pokutnik, Późna miłość, Przyjaciel Kafki, Rodzina Muszkatów, Seans i inne opowiadania, Spuścizna, Szatan w Goraju, Szosza, Sztukmistrz z Lublina, Szumowiny, Śmierć Matuzalema i inne opowiadania, Urząd mojego ojca,, Wrogowie, Zjawa.*
Nagroda Nobla w 1978 roku.

21.07 105. rocznica urodzin

Ernest Hemingway urodził się w 1899r., zmarł 02.07.1961r., prozaik amerykański. Nagrodzony Nagrodą Nobla za utwór *Stary człowiek i morze*. Inne utwory: *49 opowiadań, Komu bije dzwon, Lew Miss Mary i inne opowiadania, Mieć i nie mieć, Pożegnanie z bronią, Rajski ogród, Ruchome święto, Słońce też wschodzi, Śmierć po południu, Śniegi Kilimandżaro, Za rzekę w cień drzew, Zielone Wzgórza Afryki.*
Nagroda Nobla w 1954 roku.

sierpień

14.08 10. rocznica śmierci

Elias Canetti urodził się 25.07.1905r., zmarł w 1994r., poeta i dramaturg austriacki. Nagrodę Nobla otrzymał za „utwory odznaczające się światopoglądowym bogactwem i siłą artystyczną”. Utwory: *Auto da fé, Głosy Marakeszu, Gra oczu, Masa i władza, Myśli, Ocalały język, Pochodnia w uchu, Prowincja ludzka: zapiski 1942 – 1972, Sumienie słów: eseje.*
Nagroda Nobla w 1981 roku.

październik

11.10 85. rocznica śmierci

Karl Gjellerup urodził się 02.06.1957r., zmarł w 1919r., powieściopisarz i dramaturg duński. Uhonorowany Nagrodą Nobla za „różnorodną twórczość poetycką i wzniosłe ideały”. Utwory: *Minna, Młyn na Wzgórzu, Pielgrzym Kamanita, Wędrowcy Świata.*
Nagroda Nobla w 1917 roku.

12.10 80. rocznica śmierci

Anatole France, właśc. François Anatole Thibault urodził się 16.04.1844r., zmarł w 1924r., powieściopisarz i krytyk francuski. Wyróżniony za „błyskotliwe osiągnięcia literackie wyróżniające się wykwintnością stylu, głębokim humanizmem i prawdziwie galijskim temperamentem”. Autor utworów wydanych w Polsce: *Bogowie łakną krwi, Bunt aniołów, Historia komiczna, Gospoda pod Królową Gęsią*

Nóżką, Jokasta, Poglądy księdza Hieronima Coignard, Wspomnienia mego przyjaciela, Zuzulka, Zbrodnia Sylewestra Bonnard.

Nagroda Nobla w 1921 roku.

19.10 105. rocznica urodzin

Miguel Asturias urodził w 1899r., zmarł 09.06.1974r., pisarz i poeta gwatemalski. Uhonorowany Nagrodą Nobla za „wybitne osiągnięcia twórcze, u podłoża których leży zainteresowanie obyczajami i tradycją Indian Ameryki Łacińskiej”. Utwory wydane w Polsce: *Legendy gwatemalskie, niejaka Mulatka.*

Nagroda Nobla w 19167 roku.

listopad

09.11 75. rocznica urodzin

Imre Kertész urodził się w 1929., pisarz węgierski. Główne motywy jego twórczości to holocaust i dyktatury totalitarne. Nagrodzony za „powieści, które przeciwstawiają osobiste doświadczenia jednostki wobec brutalnej bezstronności historii” W Polsce ukazały się powieści: *Los utracony i Kadysz za nienarodzone dziecko*

Nagroda Nobla w 2002 roku.

22.10 135. rocznica urodzin

Andre Gide urodził się w 1869r., zmarł 19.02.1951r., pisarz francuski. Nagrodzony za „głębokie i znakomite artystyczne utwory, w których ludzkie problemy przedstawione są z nieustraszonym umiłowaniem przyrody i głęboką przenikliwością psychologiczną”. Utwory: *Ciasna brama, Dziennik, Falszerze, Immoralista i inne utwory, Jeżeli nie umiera ziarno, Lochy Watykanu, Symfonia pastorałna.*

Nagroda Nobla w 1947 roku.

grudzień

22.12 15. rocznica śmierci

Samuel Beckett urodził się 13.04.1906r., zmarł w 1989r., prozaik, dramaturg i eseista irlandzki tworzący w języku francuskim i angielskim. Nagrodzony za to, że „w nowych dla dramatu i prozy formach ukazuje wzniosłość człowieka w jego skrajnym opustoszeniu”. Utwory: *Czekając na Godota, Dzieła dramatyczne, Końcówka, Molly, Nowele, Watt, Wierność przegranej.*

Nagroda Nobla w 1969 roku.

KALENDARIUM ŻYCIA I TWÓRCZOŚCI JULIANA TUWIMA 1894 - 1953

- 1894** 13 września w Łodzi w inteligenckiej rodzinie Izzydora i Adeli Tuwimów urodził się syn Julian
- 1904-1914** Uczęszczał do Męskiego Gimnazjum Rządowego w Łodzi
- 1913** Debiut translatorski – przekład wiersza L. Staffa *W jesiennym słońcu* na esperanto
- 1913** Debiut w dziedzinie twórczości oryginalnej – wiersz *Prośba* wydrukowany w „Kurierze Warszawskim”
- 1915** Początki współpracy z łódzkim kabaretem „Bi-Ba-Bo” (melodeklamacja wiersza *Ulica*)
- 1916-1918** Studia na Uniwersytecie Warszawskim (prawo i filozofia)
- 1916-1919** Współpraca z czasopismem akademickim „Pro Arte et Studio” (w 1919 „Pro Arte”)
- 1918** Ukazał się pierwszy tom poetycki Tuwima *Czyhanie na Boga*. Początek współpracy z kabaretem „Miraż”. Współtworzy kabaret „Pikador”
- 1919** Na stałe zamieszkał w Warszawie i zawarł związek małżeński. Był kierownikiem literackim kabaretów: „Qui pro Quo”; „Banda”; „Czarny Kot”
- 1919-1932** Współpraca z kabaretem „Qui pro Quo”
- 1920** Powstanie grupy poetyckiej Skamander i miesięcznika „Skamander” (pismo wychodziło do 1928 roku, wznowione w latach 1935-1939). Ukazał się drugi tom poetycki *Sokrates tańczący*. Wybrał i przełożył *Liryki* K. Balmonta, W. Briusowa
- 1922** Ukazał się tom poetycki *Siódma jesień*. Wystawiona została w Warszawie, drukowana w Krakowie *Pierwsza szopka warszawska* współautorstwa Słonimskiego, Lechonia i Tuwima)
- 1923** Przekład poematu *Obłok w spodniach* W. Majakowskiego. Ukazał się *Wierszy tom czwarty*
- 1924** Powstanie „Wiadomości Literackich”. Tuwim współtworzył dział *Camera obscura*. Wyszły *Czary i czarty polskie oraz wypisy czarnoksiężkie*
- 1924-1933** Współpraca z „Cyrulikiem Warszawskim”

- 1926 Ukazał się tomik *Słowa we krwi*
- 1928 Przekład *Słowa o wyprawie Igora*. Nagroda literacka miasta Łodzi. Udział w I Zjeździe poetów w Pławowicach
- 1929 Ukazały się: tomik *Rzecz czarnoleska* i wiersz *Do prostego człowieka*. Przekład komedii N. Gogoła *Rewizor*
- 1931 Przekład poematu A. Puszkina *Jeździec miedziany*, nagroda polskiego PEN-Clubu przyznana w 1935
- 1933 Ukazał się tomik *Biblia cygańska i inne wiersze*
- 1934 Ukazał się tom satyr *Jarmark rymów*
- 1935 Umiera ojciec poety. Ukazuje się *Polski słownik pijacki i antologia bachiczna*
- 1936-1939 Współpraca z kabaretem „Cyrulik Warszawski”
- 1936 Ukazał się tomik *Treść gorejąca*. Powstaje *Bal w operze* (druk 1946) oraz *Kariera Alfa Omegi* – wodewil satyryczny we współpracy z M. Hemarem wystawiony w „Cyruliku Warszawskim”. Pierwodruk *Lokomotywy. Żołnierz Królowej Madagaskaru*, adaptacja wodewilu.
- 1937 Ukazuje się *Lunia Puszkina*, przekłady wierszy A. Puszkina. Przekład komedii N. Gogoła *Ożenek*
- 1938 Powstają wiersze dla dzieci wydane w czterech osobnych zbiorach
- 1939-1949 Pobył na emigracji w Rumunii, Bułgarii, Brazylii i Francji. Praca nad *Kwiatami polskimi*
- 1942-1946 Pobył w Stanach Zjednoczonych. Współpraca m.in. z „Nową Polską”, „Głosem Ludowym” i lewicą demokratyczną związaną z Oskarem Lange. Wieczory autorskie dla robotników
- 1942 Tragiczna śmierć matki zamordowanej przez Niemców
- 1944 Ukazuje się głośny artykuł *My Żydzi Polscy* w „Nowej Polsce”
- 1946 12 czerwca poeta wraca do Polski. W „Szpilkach” ukazuje się *Bal w operze*
- 1946-1947 Poeta pełni funkcję kierownika literacko-artystycznego Teatru Muzycznego Domu Wojska Polskiego
- 1948-1951 Wraz z M. Mellerem pełni funkcję dyrektora Teatru Nowego
- 1948-1953 Tuwim oddaje się publicystyce politycznej
- 1949 Ukazują się *Kwiaty polskie*. Współpraca z J. W. Gomułickim nad *Księgą wierszy polskich XIX w.* Poeta otrzymuje tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego. Nagroda literacka miasta Łodzi. Ukazują się: *Polska nowela fantastyczna* (antologia), *Pegaz dęba. Panopticum poetyckie*, nowe wydanie przekładu *Słowa o wyprawie Igora*. Adaptacja komedii Triso de Molina *Zielony Gil*.
- 1951 Przekład A. Gribojedowa *Mądremu biada*. Nagroda I stopnia za twórczość poetycką i przekładową
- 1953 Przekład *Komu się na Rusi dobrze dzieje* M. Niekrasowa
- 1953 27 grudnia Julian Tuwim umiera w Zakopanem

Literacka Nagroda Nobla

Nobel 2003 ...

Akademia Szwedzka nagrodziła w tym roku literackim Noblem południowoafrykańskiego autora **Johna Maxwella Coetzee** - jako pisarza, "który w niezliczonych odsonach ukazuje zadziwiająco uwikłanie outsidera".

Akademia Szwedzka doceniła w powieściach Coetzeego doskonałą kompozycję, dialogi i precyzję w konstrukcji postaci. Doskonały warsztatowo (w kategoriach obowiązujących w zachodnim literaturoznawstwie) pisarz jest jednocześnie bezwzględny krytykiem zachodniego racjonalizmu i powierzchownej moralności cywilizacji zachodniej.

Wychowany w RPA Coetzee, który od dzieciństwa mógł obserwować świat naznaczony apartheidem, czyni bohaterami swoich powieści ludzi samotnych, wyobcowanych, których życie naznaczone jest piętnem poczucia winy.

Coetzee jako pisarz koncentruje się na sytuacjach, w których napięcie pomiędzy dobrem a złem nie znajduje rozwiązania - jak w tragedii greckiej. Tym co determinuje los bohaterów Coetzeego, jest często dziedzictwo apartheidu. W powieściach Coetzeego ofiarami rasizmu i dyskryminacji są zarówno biali, jak i czarni - ten system niszczy zarówno ofiary, jak i katów. Rzeczywistość południowoafrykańska, choć realistycznie przedstawiona, pełni tu jednak jedynie rolę dekoracji, w których rozgrywa się uniwersalny dramat człowieka samotnego, przyniencionego poczuciem winy.

Międzynarodową sławę przyniosła Coetzemu wydana w 1980 roku powieść "Czekając na barbarzyńców", wydana po polsku w 1982 roku przez PIW. Pisarz debiutował jednak wcześniej - w 1977 roku nietłumaczoną na polski powieścią "Dusklands". Jego drugie dzieło - "W sercu kraju" (1977) - zostało wydane w Polsce w 1997 roku przez PIW w jednym tomie z powieścią z 1983 roku - "Życie i czasy Michaela K." i opowiadaniem "Foe" (1986). "Życie i czasy Michaela K." przyniosły Coetzemu pierwszą nagrodę Bookera.

"Mistrz z Petersburga" to kolejna powieść Coetzeego wydana po polsku przez PIW w 1998 roku. Bohaterem jest Fiodor Dostojewski, który prowadzi prywatne śledztwo w sprawie tajemniczej śmierci swojego pasierba, spiskującego w kręgu anarchistów. Za powieściową fikcją kryje się głęboka wiedza o wielkim pisarzu rosyjskim. Atutem książki jest świetnie oddana atmosfera XIX-wiecznego Petersburga.

Coetzee jest jedynym, jak dotychczas, pisarzem, który dostał dwa razy prestiżową nagrodę Bookera. Drugi raz - za „Hańbę” (1999). Po polsku opublikował ją dwa lata temu Znak, który obecnie przygotowuje dodruk powieści. Akcja rozgrywa się w RPA. Główny bohater - ponad 50-letni profesor Lurie - musi zrezygnować z kariery akademickiej skompromitowany romansem z nastoletnią studentką. Wyjeżdża na zagubioną w południowoafrykańskim buszu farmę swojej samotnej córki. Pewnego dnia spokojne życie, które prowadzi, zostaje zakłócone przez napad - kilku Afrykańczyków brutalnie gwałci jego córkę. Wstyd, przerażenie i bezradność - to uczucia z którymi Lurie musi sobie jakoś radzić.

Jednak najgorsze dopiero przed nim - okazuje się, że dziewczyna nie tylko nie chce usunąć będącej konsekwencją gwałtu ciąży, nie chce ścigać policyjnie swoich prześladowców, więcej - zamierza mieszkać dalej na swojej farmie pod opieką jednego z nich. Skomplikowane dziedzictwo wielu lat przemocy i dyskryminacji zapęta się w skomplikowany węzeł, którego bohaterowie nie są w stanie zrozumieć, a co dopiero uwolnić się od niego.

Coetzee jest też krytykiem literackim w "New York Review of Books". Jego eseje o literaturze były też publikowane w książkach np. "White Writing" (1998), "Stranger Shores: Essays" (2001), "Doubling the Point: Essays on Censorship" (1996), "What is Realism" (1997).

W 2003 roku w Londynie ukazała się najnowsza książka Coetzeego - "Elizabeth Coestello: Eight Lessons", jak pisze szwedzka akademia - "mieszanka esejów i powieściowej fikcji".

Kalendarium ...

Pierwszym laureatem Literackiej Nagrody Nobla był w 1901 roku Rene Sully Prudhomme (Francja).

Oto wszyscy dotychczasowi laureaci Nobla w dziedzinie literatury:

- 2002 Imre Kertész (Węgry)
- 2001 V. S. Naipaul (W. Brytania)
- 2000 Gao Xingjian (Chiny)
- 1999 Günter Grass (Niemcy)
- 1998 Jose Saramago (Portugalia)
- 1997 Dario Fo (Włochy)
- 1996 Wisława Szymborska (Polska)
- 1995 Seamus Heaney (Irlandia)
- 1994 Kenzaburo Oe (Japonia)
- 1993 Toni Morrison (USA)
- 1992 Derek Walcott (Wielka Brytania)
- 1991 Nadine Gordimer (RPA)
- 1990 Octavio Paz (Meksyk)
- 1989 Jose Camilo Cela (Hiszpania)
- 1988 Nadżib Mahfuz (Egipt)

- 1987 Josif Brodski (Rosja)
- 1986 Wole Soyinka (Nigeria)
- 1985 Claude Simon (Francja)
- 1984 Jaroslav Seifert (Czechosłowacja)
- 1983 William Golding (Wielka Brytania)
- 1982 Gabriel Garcia Marquez (Kolumbia)
- 1981 Elias Canetti (Wielka Brytania)
- 1980 Czesław Miłosz (Polska)
- 1979 Odyseas Elitis (Grecja)
- 1978 Isaac Bashevis Singer (USA)
- 1977 Vincente Aleixandre (Hiszpania)
- 1976 Saul Bellow (USA)
- 1975 Eugenio Montale (Włochy)
- 1974 Eyvind Johnson i Harry E. Martinson (Szwecja)
- 1973 Patrick White (Związek Australijski)
- 1972 Heinrich Boell (Niemcy)
- 1971 Pablo Neruda (Chile)
- 1970 Aleksander Solżenicyn (Rosja)
- 1969 Samuel Beckett (Irlandia)
- 1968 Yasunari Kawabata (Japonia)
- 1967 Miguel Angel Asturias (Gwatemala)
- 1966 Samuel J. Agnon (Izrael), Nelly Sachs (Niemcy)
- 1965 Michaił Szołochow (Rosja)
- 1964 Jean-Paul Sartre (Francja)
- 1963 Jorgos Seferis (Grecja)
- 1962 John Steinbeck (USA)
- 1961 Ivo Andrić (Jugosławia)
- 1960 Saint-John Perse (Francja)
- 1959 Salvatore Quasimodo (Włochy)
- 1958 Borys Pasternak (Rosja)
- 1957 Albert Camus (Francja)
- 1956 Juan Ramo Jimenez (Hiszpania)
- 1955 Halldór K. Laxness (Islandia)
- 1954 Ernest Hemingway (USA)
- 1953 sir Winston Churchill (Wielka Brytania)
- 1952 Francois Mauriac (Francja)
- 1951 Pär Lagerkvist (Szwecja)
- 1950 Bertrand Russell (Wielka Brytania)
- 1949 William Faulkner (USA)
- 1948 Thomas S. Eliot (Wielka Brytania)
- 1947 Andre Gide (Francja)
- 1946 Hermann Hesse (Szwajcaria)
- 1945 Gabriela Mistral (Chile)

- 1944 Johannes V. Jensen (Dania)
- 1940-43 nagrody nie przyznano
- 1939 Frans E. Sillanapää (Finlandia)
- 1938 Pearl S. Buck (USA)
- 1937 Roger Martin du Gard (Francja)
- 1936 Eugene Gladstone O'Neill (USA)
- 1935 nagrody nie przyznano
- 1934 Luigi Pirandello (Włochy)
- 1933 Iwan Bunin (Rosja)
- 1932 John Galsworthy (Wielka Brytania)
- 1931 Erik A. Karlfeldt (Szwecja)
- 1930 Sinclair Lewis (USA)
- 1929 Thomas Mann (Niemcy)
- 1928 Sigrid Undset (Norwegia)
- 1927 Henri Bergson (Francja)
- 1926 Grazia Deledda (Włochy)
- 1925 George Bernard Shaw (Wielka Brytania)
- 1924 Władysław Reymont (Polska)
- 1923 William Butler Yeats (Irlandia)
- 1922 Jacinto Benavente y Martinez (Hiszpania)
- 1921 Anatole France (Francja)
- 1920 Knut Hamsun (Norwegia)
- 1919 Carl F.G. Spitteler (Szwajcaria)
- 1918 nagrody nie przyznano
- 1917 Karl A. Gjellerup, Henrik Pontoppidan (Dania)
- 1916 C. G. Verner von Heidenstam (Szwecja)
- 1915 Romain Rolland (Francja)
- 1914 nagrody nie przyznano
- 1913 Rabindranath Tagore (Indie)
- 1912 Gerhart Hauptman (Niemcy)
- 1911 Maurice Maeterlinck (Belgia)
- 1910 Paul von Heyse (Niemcy)
- 1909 Selma Lagerloef (Szwecja)
- 1908 Rudolpf C. Eucken (Niemcy)
- 1907 Rudyard Kipling (Wielka Brytania)
- 1906 Giosue Carducci (Włochy)
- 1905 Henryk Sienkiewicz (Polska)
- 1904 Frédéric Mistral (Francja), Jose Echegaray (Hiszpania)
- 1903 Bjornsterme Bjornson (Norwegia)
- 1902 Theodor Mommsen (Niemcy)
- 1901 Rene Sully Proudhomme (Francja)

Nobel w ostatnim dziesięcioleciu...

- 2002 – **Imre Kertész** ur. w 1929 roku, węgierski pisarz, nagrodzony Noblem "za powieści, które przeciwstawiają osobiste doświadczenie jednostki brutalnym zrządzeniom historii". Akademia Szwedzka podkreśliła, że w swojej twórczości 72-letni Kertész, węgierski Żyd, wraca stale do wydarzenia, które w znacznym stopniu zaważyło na jego życiu - pobycie w Auschwitzu.
- 2001 – **V. S. Naipaul** ur. w 1932 r. Pisarz pochodzący z Trynidadu i mieszkający w Wielkiej Brytanii, urodził się w Chaguanas w rodzinie hinduskich imigrantów. Jego ojciec był dziennikarzem i pisarzem. Naipaul jest autorem powieści, krótkich opowiadań i reportaży. Zalicza się go do grona pisarzy zaangażowanych. Ukształtowany na styku kilku kultur, Naipaul uczynił motywem swojej twórczości kulturowe kontrasty i destrukcyjny wpływ, jaki kulturowy imperializm Zachodu wywarł i nadal wywiera na tożsamość Trzeciego Świata.
- 2000 – **Gao Xingjian** ur. 1940 r., w Ganzhou we wschodnich Chinach, dziś mieszka we Francji. Jest prozaikiem, tłumaczem, dramaturgiem i krytykiem literackim. W czasie rewolucji kulturalnej został wysłany do obozu reedukacyjnego. Do 1979 roku nie mógł publikować swoich utworów ani wyjeżdżać za granicę. W 1986 roku ostatecznie zakazano w Chinach wystawiania sztuk Gao Xingjiana. Aby uniknąć prześladowań, podjął dziesięciomiesięczną wędrówkę po chińskiej prowincji Sichuan. Na wspomnieniach z tej podróży oparta jest powieść "Soul Mountain", określona przez Akademię Szwedzką jako "jedno z tych wyjątkowych dzieł literackich, nieporównywalnych z niczym innym w światowej literaturze"
- 1999 – **Günter Grass** ur. 1927 r. w Gdańsku. Prozaik, poeta i dramaturg, najgłośniejszy autor niemiecki po II wojnie światowej. Debiutował tomem wierszy "Die Vorzuege der Viudhuehner" (1956), napisał też kilka sztuk teatralnych zbliżonych w poetyce do teatru absurdu. Wielką międzynarodową sławę zyskał dzięki powieści "Błaznany bębenek" (1959), stanowiącej pierwszą część tzw. gdańskiej trylogii, na którą składają się ponadto: opowiadanie "Kot i mysz" (1961) oraz powieść "Psie lata" (1963). Inne jego książki to m.in. "Pod miejscowym znieczuleniem" (1969), "Z dziennika ślimaka" (1971), "Turbot" (1977), "Spotkanie w Telgte" (1979), "Szczurzyca" (1986), "Wróżby kumaka" (1992), "Mój wiek".
- 1998 – **Jose Saramago** ur. 1922 r. pisarz portugalski. Sławę zdobył dopiero w wieku sześćdziesięciu lat, kiedy po dwu zbiorach wierszy i felietonów oraz tomie opowiadań opublikował swoją trzecią powieść "Baltazar i Bli-munda" (1982). W Portugalii miała ona już ponad 20 wydań, została też przetłumaczona na wiele języków i posłużyła jako libretto opery pt. "Bli-munda". Wydał też m.in. "Rok śmierci Ricarda Reisa" (1984), "Historię obłączenia Lizbony" (1989) "Ewangelie według Jezusa Chrystusa" (1991).

sztukę teatralną "Długie życie Franciszka z Asyżu" (1987), "Zeszyty z Lanzarote" (1994), "Esej o ślepotcie" (1995).

- 1997 – **Dario Fo** ur. 1926 r. reżyser, dramaturg, aktor włoski. Popularność przyniosły mu występy w telewizyjnym show "Conzonissima". Dario Fo w swym dramaturgicznym twórczym nawiązywał do wizji teatru społecznie zaangażowanego, podobnej do tej, którą realizował Brecht. Ogromna w latach 60. i 70. popularność Dario Fo ostatnio słabła, dopiero przyznanie mu literackiego Nobla ożywiło znowu zainteresowanie jego osobą. Tytuły jego sztuk bywają prowokujące np. "Seks", "Dziękuję, troszeczkę spróbuję". Do najważniejszych sztuk Dario Fo należą: "Mistero Buffo", "Przypadkowa śmierć anarchisty", "Pogrzeb pracodawcy".
- 1996 – **Wisława Szymborska** ur. 2 lipca 1923 r. w Bninie poetka polska. Jej pierwszy tomik poetycki zatytułowany "Dlaczego żyjemy" ukazał się w 1952 r. Od tego czasu wydała osiem kolejnych tomików. Szymborska związana była z redakcją krakowskiego "Życia Literackiego". Znana jest również z zamieszczonych w nim, a później zebranych w formie książkowej felietonów nazwanych "Lektury nadobowiązkowe". Do najbardziej znanych tomów poetyckich Szymborskiej należą: "Wołanie do Yeti" (1957), "Sto pociech" (1967), "Wielka liczba" (1976). W uzasadnieniu decyzji o przyznaniu literackiego Nobla napisano, że nagrodzono poezję, która z ironiczną precyzją pozwala wydobyć historyczny i biologiczny kontekst fragmentów ludzkiej rzeczywistości.
- 1995 – **Seamus Heaney** ur. 1939 r. poeta irlandzki. Zadebiutował dwoma tomami: "Śmierć naturalisty" (1966) i "Drzwi w ciemność" (1964). Dwa następne tomy to "Wyjście z zimy" (1972) i "Północ" (1975). Do najważniejszych zbiorów Heaney'a z lat późniejszych należą m.in. "Praca w polu" (1979), "Wyspa i jej stacje" (1984), "Lampka głogu" (1987), "Widzenie rzeczy" (1991). W 1996 r. opublikował tomik wierszy "Poziom ducha". Jest też autorem esejów literackich.
- 1994 – **Kenzaburo Oe** ur. 1935 prozaik i eseista japoński. Debiutował jako nowelista. Wydał m.in. "Hojność umarłych" (1957), "Ludzie i owieczki" (1958), "Zdobycy" (1958), "Sprawę osobistą" (1964) i "Futbol ery Manen" (1967). Kilka jego książek nawiązuje do osobistego doświadczenia - wychowywania syna urodzonego z wadą mózgu. Niemal w całej późniejszej twórczości przewija się wątek odpowiedzialności za pielęgnację niedorozwiniętego chłopca i poczucie zagrożenia egzystencji w epoce atomowej: "Powódź sięga mej duszy" (1973), "Gra symultaniczna" (1979), "Kobiety słuchające drzewa deszczowego" (1982), "Przebudź się nowy człowieku" (1983), "List do niezapomnianego miasta" (1987), "Spokojne życie" (1990). Wydał też trylogię pt. "Gorejące zielone drzewo" (1993-95) Oe jest autorem wielu tomów esejów i szkiców. W 1994 r. został uhonorowany literackim Noblem za całokształt twórczości literackiej, poruszającej ważne problemy życiowe.
- 1993 – **Toni Morrison** ur. 1931 r. Lorrain (Ohio) powieściopisarka i esekistka amerykańska. Zadebiutowała w 1970 r. powieścią "The Bluest Eyes" opisującą los murzyńskiego dziecka w społeczeństwie dyskryminującym

czarnych. Kolejne powieści Morrison to: "Sula" (1973), "Pieśń Salomonowa" (1977) - uznana Książką Roku w Stanach Zjednoczonych, "Tar Baby" (1983) oraz "Ukochana" (1987). W swoich książkach Morrison często odwołuje się do murzyńskiego folkloru afrykańskiego. Jest feministką. W 1993 r. Toni Morrison uhonorowana została literacką Nagrodą Nobla za to, że "w powieściach charakteryzujących się siłą wizji literackiej i poetyckich wartości, przedstawia najważniejsze problemy amerykańskiej rzeczywistości".

- 1992 – **Derek Walcott** ur. 1930 r. St Lucia (Małe Antyle), poeta i dramaturg karaibsko-brytyjski, debiutował w 1948 r. wydanym za własne pieniądze zbiorem 25 wierszy. W latach 1956-1979 pisał sztuki dramatyczne, z których najbardziej znane to "Odyseja" oraz "Ostatni karnawał". Od początku lat osiemdziesiątych Walcott jest wykładowcą na Amerykańskich Uniwersytetach m.in. Columbia, Boston University czy Harvard. Najśłynniejszym utworem Walcotta jest wydany w 1990 r. ogromny, bo aż 325-stronicowy poemat, napisany w całości tercyną pt. "Omeros". Ten monumentalny epos, wzorowany na antycznej "Odysei", opowiada o wędrówce dwóch karaibskich rybaków do mitycznej krainy ich przodków - Afryki. Po opublikowaniu "Omerosa" Walcott nazwany został "Homerem Karaibów".
- 1991 – **Nadine Gordimer** ur. 1923 r. Springs k. Johannesburga, powieściopisarka południowoafrykańska. W 1949 r. ukazała się jej pierwsza książka - zbiór opowiadań "Twarzą w twarz". Cztery lata później opublikowała pierwszą z serii powieści poświęconych problemowi segregacji rasowej w RPA - "Puste dni". Nadine Gordimer uważana jest za twórczynię nowoczesnych powieści z tezą, nawiązujących do tradycji XIX - wiecznej literatury angielskiej. "Tezą" jest sprzeciw wobec nierówności rasowych i społecznych. Do najśłynniejszych jej utworów należą wydana w 1958 r. powieść "Świat obcych ludzi", "Gość honorowy" (1970), "Opowieść mojego syna" (1990). Gdy w 1991 r. Nadine Gordimer została uhonorowana literackim Noblem, gazety pytały w nagłówkach: "Literacka czy pokojowa?", ponieważ pisarka była członkinią Afrykańskiego Kongresu Narodowego, a w RPA rozpoczęły się właśnie reformy, mające na celu zniesienie apartheidu. Protestując przeciwko takim insynuacjom, sekretarz Komitetu Noblowskiego, profesor Sture Allen, zauważył: "Nadine Gordimer zajmuje się działalnością polityczną, a jej pisarstwo ma wartość niezależną".
- 1990 – **Octavio Paz** ur. 1914 r. Mixcoac (Meksyk) poeta i eseista meksykański. Już jako 17-latek założył wspólnie z innymi początkującymi twórcami awangardowe pismo "Barandal", gdzie publikował pierwsze wiersze. Zadebiutował dwa lata później zbiorem poezji "Dziki księżyc" (1933), w 1937 roku opublikował aż trzy tomiki wierszy: "No pasaran!", "Człowieczy korzeń" oraz "W twym jasnym cieniu i inne wiersze o Hiszpanii". W 1950 r. ukazało się najśłynniejsze dzieło Paza - zbiór esejów "Labirynt samotności", w którym twórca porusza najbardziej nurtujący go problem: tożsamości narodowej. Octavio Paz nazywany jest w swoim kraju człowiekiem - instytucją. Na jego dzieło składa się 35 tomów wierszy i esejów.

Do najświetniejszych należą m.in. "Wolność na słowo" (1960), "Salamandra" (1962), "Mała gramatyczna" (1974), "Z prochu jesteśmy: od romantyzmu do awangardy" (1974) oraz "Inny głos"

Z historii...

Mija 103 lata, odkąd w 1900 roku powstała Fundacja Nobla. Rok później wręczono po raz pierwszy prestiżowe nagrody, ufundowane przez zmarłego cztery lata wcześniej inżyniera i wynalazcę Alfreda Bernharda Nobla.

Alfred Bernhard Nobel urodził się w 1833 roku w Sztokholmie. Jego ojciec Immanuel Nobel był inżynierem i wynalazcą, matka - Andrietta Ahlsell, pochodziła z dobrej sytuowanej rodziny. W roku narodzin Alfreda jego rodzice zbankrutowali i wyemigrowali do Finlandii a potem, kiedy Alfred miał 9 lat zamieszkali w Rosji. Ojciec wkrótce stał się bogatym człowiekiem - produkował broń dla armii rosyjskiej oraz zajmował się wynalazkami, które wykorzystywał w swych fabrykach. W 1842 roku Noblowie przenieśli się do Sankt Petersburga.

Staranna edukacja we Francji, Szwecji, Niemczech i Stanach Zjednoczonych oraz liczne podróże po świecie sprawiły, że już w wieku 17 lat Alfred biegle mówił po szwedzku, rosyjsku, angielsku, francusku i niemiecku. Od najwcześniejszej młodości był także miłośnikiem literatury, pisywał wiersze, z których większość pod koniec życia zniszczył.

W celu poszerzenia horyzontów syna i jego dalszej edukacji ojciec wysłał Alfreda za granicę. W ciągu dwóch lat Alfred odwiedził Szwecję, Niemcy, Francję, Stany Zjednoczone. W Paryżu pracował w prywatnym laboratorium słynnego chemika prof. T.J. Pelouze. Tam właśnie spotkał młodego chemika Ascanio Sobrero, który trzy lata wcześniej wynalazł nitroglicerynę. Uważano wtedy, że jest to wynalazek zbyt niebezpieczny, aby mógł znaleźć praktyczne zastosowanie. Nobel zaczął pracować nad praktycznym i bezpiecznym wykorzystaniem nitrogliceryny.

Największy rozgłos i duże pieniądze przyniosło Alfredowi Noblowi wynalezienie dynamitu - materiału wybuchowego stanowiącego mieszanekę nitrogliceryny (75 proc.) i ziemi okrzemkowej (25 proc.). Swoje odkrycie okupił rodzinną tragedią. Podczas prac laboratoryjnych doszło do eksplozji, w której zginął m.in. młodszy brat Alfreda - Emil. Tragedia ta nie odwróciła jednak Nobla od dalszych prac. W efekcie w 1867 roku opatentował dynamit.

Zapotrzebowanie na dynamit w industrializującym się gwałtownie świecie było olbrzymie i przyniosło wynalazcy fortunę. Powiększał ją, wykorzystując inne swoje wynalazki, jak np. sztuczny jedwab, sztuczną skórę, syntetyczny kauczuk. Ogółem opatentował ich 355. W jego posiadaniu było ponad 90 fabryk i laboratoriów w 20 krajach, m.in. w Niemczech, Francji, Wielkiej Brytanii, Rosji. Niektóre spółki, założone przez Nobla, rozrosły się w przemysłowe imperia, kilka istnieje do dziś, np. Imperial Chemical Industries (ICI) w Wielkiej Brytanii, Societe Centrale de Dynamite we Francji, Dyno Industries w Norwegii.

Nobel wynalazł także balistyt (pierwszy z serii prochów bezdymnych), skonstruował tzw. zapalnik (detonator) Nobla.

Chociaż na stałe Nobel mieszkał w Paryżu, bardzo dużo podróżował. Victor Hugo napisał kiedyś o nim, że jest "najbogatszym vagabundą Europy". Kiedy nie podróżował zamykał się w jednym ze swoich laboratoriów i pracował.

Za swoje osiągnięcia Alfred Nobel został wybrany członkiem Instytutu Królewskiego w Londynie, Towarzystwa Inżynierów Cywilnych w Paryżu i Szwedzkiej Królewskiej AN w Sztokholmie, a także otrzymał doktorat honoris causa uniwersytetu w Uppsali. Nobel przypuszczał, że poprzez rozpowszechnianie dynamitu zapobiegnie wojnom, bo śmiertelna broń zniechęci do nich.

Jego kalkulacje okazały się błędne, dynamit wykorzystywano dla zabijania i niszczenia. Odczuwając z tego powodu ogromne wyrzuty sumienia Nobel ufundował potem m.in. Pokojową Nagrodę Nobla. Chciał w ten sposób, chociażby po części, wynagrodzić ludzkości szkody wyrządzone zastosowaniem dynamitu.

Zainteresowania naukowe Nobla były bardzo szerokie - znał się nie tylko na chemii i fizyce, ale także na medycynie i fizjologii. Podobno zainteresował się tymi specjalnościami z powodu słabego zdrowia. Wierzył, że medycyna uleczy w przyszłości dolegliwości, które nękały jego i współczesnych, a jednym z dopingów dla nowych odkryć miała być ustanowiona przez niego Nagroda Nobla.

Pod koniec życia majątek Alfreda Nobla wyniósł 31,5 mln koron szwedzkich (9,2 mln ówczesnych dolarów USA). Ostatnią wolą, złożoną 27 listopada 1895 roku w Szwedzko-Norweskim klubie w Paryżu, przeznaczył cały swój majątek na nagrody. Zarządził w testamencie, by co roku dochód ze spadku dzielić na pięć równych części pomiędzy tych, którzy szczególnie zasłużyli się ludzkości - fizyków, chemików, medyków, pisarzy i krzewiących pokój.

Alfred Nobel zmarł na atak serca 10 grudnia 1896 roku w swoim domu w San Remo. Kłopoty z egzekucją testamentu sprawiły, że nagrody po raz pierwszy przyznano dopiero w 1901 roku, w piątą rocznicę śmierci fundatora. Rok wcześniej egzekutorzy testamentu Nobla - dwóch młodych inżynierów Ragnar Sohlman i Rudolf Lilljequist - powołali Fundację Nobla, która miała administrować pieniędzmi. Nagrody Nobla są wręczane laureatom w kolejne rocznice śmierci fundatora - 10 grudnia.

Od 1901 roku laureaci są wybierani co roku w dziedzinach: literatura, fizyka, chemia oraz medycyna lub fizjologia. Wręczana jest też Nagroda Pokojowa. Nobel nie ustanowił nagrody na ekonomistów, którą przyznaje się dopiero od 1968 roku. Jej sponsorem jest Bank Szwecji.

Przez 102 lata przyznawania Literackiej Nagrody Nobla uhonorowano nią ponad 100 pisarzy. Siedem razy nagrody nie przyznano, a cztery razy wyróżniono nią dwie osoby. Wśród laureatów jest zaledwie dziewięć kobiet.

Wśród laureatów literackiego Nobla najwięcej jest pisarzy i poetów z obszaru języka angielskiego - ponad 20. Wśród noblistów ustępują im liczebnością Skandynawowie - 14 oraz twórcy francuskojęzyczni - 12.

Kolejna grupa laureatów nagrody Nobla to Słowianie (11), w tym czwórka Polaków (Henryk Sienkiewicz - 1905 r., Władysław Reymont - 1924 r., Czesław Miłosz - 1980 r. i Wisława Szymborska - 1996 r.) oraz czwórka Rosjan, a także Josif Brodski, piszący zarówno po rosyjsku, jak i angielsku, który nagrodę otrzymał jako obywatel USA, a także Jugosłowianin (serbski pisarz Ivo Andrić) i Czech.

Dalej plasują się pisarze niemieckojęzyczni - Niemcy i dwóch obywateli Szwajcarii oraz zaliczany do literatury austriackiej Elias Canetti (razem 10). Tyle samo jest

noblistów włoskich co hiszpańskich - po pięciu. Jeśli jednak doliczyć do tych ostatnich pięciu laureatów z Ameryki Łacińskiej, to hiszpańskojęzycznych noblistów będzie 10. Gao Xsingjian to jedyny Chińczyk w tym gronie.

Precyzyjne określanie liczby noblistów według obywatelstwa, narodowości i obszaru językowego jest nieco zwodnicze. Isaac Bashevis Singer to Żyd z Polski, piszący w USA w języku jidisz, znany na świecie w angielskich tłumaczeniach, a Elias Canetti to pisarz zaliczany do literatury austriackiej, z pochodzenia Żyd rumuński, obywatel brytyjski. Amerykanie zaliczają do "swoich" noblistów Brodskiego i Miłosza.

Niejako osobną kategorię stanowią pisarze tworzący na emigracji, są wśród nich i emigranci z własnej woli, i twórcy wydaleny z rodzinnego kraju, np. emigrantka z RPA Nadine Gordimer. Nagrodzony Noblem w 1969 r. Samuel Beckett, urodzony w Irlandii dramaturg i powieściopisarz, większość życia spędził w Paryżu, pisząc zazwyczaj po francusku i tłumacząc swoje własne dzieła na angielski.

Akademię Szwedzką, na wzór Akademii Francuskiej, założył król Gustaw III w 1786 roku. Liczy ona 18 członków. W skład Akademii wchodzi pisarze, poeci, filolodzy i językoznawcy. Jej statutowym zadaniem jest opracowywanie wielkiego słownika języka szwedzkiego, którego ukończenie planuje się dopiero na okolicie 2020 roku. Akademy organizują też konferencje, przyznają nagrody i stypendia, wydają monografie szwedzkich pisarzy.

W 1897 roku członkowie Akademii Szwedzkiej dowiedzieli się z testamentu Alfreda Nobla - zamożnego wynalazcy dynamitu - że mają stanowić jury międzynarodowej nagrody, przyznawanej co roku jakiemuś pisarzowi za "najwybitniejsze dzieło o tendencjach idealistycznych". Członkowie Akademii, której zadaniem była troska o czystość języka szwedzkiego i popularyzowanie szwedzkiej literatury, nie czuli się powołani do oceniania literatury światowej. Pięć lat później - w 1901 roku - uznali jednak, że francuski poeta Rene Sully Prudhomme spełnia podane w testamencie Nobla kryteria i przyznali mu nagrodę.

Kandydatów do literackiego Nobla zgłaszają poprzedni laureaci, członkowie podobnych akademii w innych państwach, profesorowie literatury i historii literatury z uczelni akademickich, przewodniczący związków pisarzy, PEN-klubów z całego świata oraz sami członkowie Szwedzkiej Akademii.

Kandydatury można zgłaszać do końca stycznia. Jest ich zazwyczaj ok. 500, a po pierwszej selekcji zostaje 150-200 nazwisk. W marcu lista zawęży się do 10-20 nazwisk, aby przed wakacjami obejmować ich maksymalnie 5-8. We wrześniu dyskutuje się przeważnie już tylko nad dwiema kandydaturami. Głosowanie odbywa się następująco: sekretarz Akademii obchodzi stół ze srebrną tacą, a akademicy składają na niej karteczki z wybranym nazwiskiem. Obowiązuje absolutna większość głosów - jeżeli nie uda się za pierwszym razem, głosowanie odbywa się ponownie.

W historii nagrody tylko raz przyznano ją pośmiertnie - w 1931 r. uhonorowano nią Erika Axela Karfeldta, wybitnego poetę i członka Szwedzkiej Akademii, który przez 20 lat pełnił funkcję jej sekretarza. Choć dwukrotnie w ciągu jego życia akademicy głosowali na niego za każdym razem oponował, tłumacząc, że nie powinno się nagradzać samego siebie. W latach: 1914, 1918, 1935 i 1940-43 nagrody nie przyznawano.

Czterokrotnie literacką Nagrodę Nobla przyznano podwójnie. Otrzymali ją wspólnie w 1904 r. hiszpański dramaturg Jose Echegaray i francuski poeta Frederic Mi-

stral, autor słownika współczesnego języka prowansalskiego. W 1917 r. dwoma noblistami zostali Duńczycy: Erik Pontoppidan i Karl Gjellerup. Kolejny raz dwoma laureatami byli w 1966 r. szwedzka poetka Nelly Sachs i prozaik z Izraela, tworzący w języku hebrajskim Joseph Samuel Agnon, który m.in. pisał powieści o polskich Żydach. Po raz czwarty podwójny Nobel został przyznany w 1974 r. Szwedom: pisarzowi Eyvindowi Johnsonowi i poecie Harry'emu Martinsonowi. Tylko dwu pisarzy odmówiło przyjęcia nagrody - Jean Paul Sartre i Borys Pasternak.

Nobel i Polacy...

Czworo Polaków: Henryka Sienkiewicza (1905 r.), Władysława Reymonta (1924 r.), Czesława Miłosza (1980 r.) i Wisławę Szymborską (1996 r.) uhonorowano dotychczas Literacką Nagrodą Nobla.

Jako pierwszy z rodaków literackiego Nobla otrzymał w 1905 roku **Henryk Sienkiewicz (1846-1916)**. Urodził się w Woli Okrzejskiej, studiował na wydziale prawa, a potem na filologiczno-historycznym w Szkole Głównej i w rosyjskim Uniwersytecie Warszawskim.

Poświęcił się pracy dziennikarskiej, wiele podróżował, a jego reportaże z Ameryki Północnej cieszyły się wielką popularnością. Wkrótce podjął pierwsze próby literackie. Pisywał nowele i humoreski o tematyce obyczajowej i społecznej.

Najlepiej czuł się jednak tworząc powieści historyczne. Sławę literacką przyniosła mu "Trylogia" pisana "ku pokrzepieniu serc". Znaczącą pozycją w jego twórczości stała się powieść "Krzyżacy", przypominająca w okresie pruskiej germanizacji polskie zwycięstwo pod Grunwaldem.

Największą sławę przyniosła Sienkiewiczowi napisana w 1896 r. powieść "Quo Vadis" - obraz z czasów Nerona i rodzącego się chrześcijaństwa. Właśnie dzięki tej powieści tłumaczonej na wiele języków Sienkiewicz zyskał rangę pisarza europejskiego.

20 lat po Sienkiewiczzu literacką nagrodę Nobla otrzymał w 1924 r. **Władysław Reymont (1867-1925)** pochodzący ze wsi Kobile Wielkie pod Radomskiem. Próbował w życiu różnych zawodów - był krawcem, występował w wędrownych teatrach, pracował na kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Debiutował w 1892 r. jako korespondent terenowy warszawskiego "Głosu" i nowelista w krakowskiej "Myśli". Jego opowiadania i nowele cieszyły się dużą popularnością, jednak pierwszą powieścią, z której sam autor był zadowolony, była "Ziemia obiecana". W latach 1899-1908 tworzył Reymont swoje najgłośniejsze dzieło - "Chłopów", epopeję życia polskiej wsi z przełomu XIX i XX wieku. Właśnie za tę powieść w 1924 r. wyróżniono Reymonta literacką Nagrodą Nobla.

Kolejnego literackiego Nobla otrzymał w 1980 r. przebywający na emigracji w USA poeta **Czesław Miłosz**. Urodził się w 1911 r. w Szetajniach na Litwie. Podczas studiów prawniczych na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie był współzałożycielem grupy poetyckiej "Żagary" i współredaktorem pisma o tej samej nazwie. W 1933 r. wydał pierwszy tom poezji "Poemat o czasie zastygłym". Pracował później w Polskim Radiu w Wilnie i w Warszawie, ogłaszał wiersze i artykuły w licznych pismach literackich, m.in. w "Ateneum", "Kwadrydze" i "Pionie". Po zajęciu Wilna

przez Sowieców uciekł do Warszawy, gdzie w czasie okupacji uczestniczył w podziemnym ruchu literackim pod pseudonimem Jan Syruć. Okupacyjne wiersze Miłosa ukazały się po wojnie w tomie "Ocalenie".

Od 1945 r. pracował w dyplomacji - najpierw w konsulacie polskim w Nowym Jorku, później w ambasadzie polskiej w Waszyngtonie, wreszcie jako sekretarz ambasady w Paryżu. W 1947 roku w "Twórczości" ukazał się jego "Traktat moralny". W 1951 r. odmówił powrotu do Polski, pozostając we Francji, podjął współpracę z paryską "Kulturą". W 1953 roku ukazał się "Zniewolony umysł" i "Zdobycie władzy" a cztery lata później "Traktat poetycki".

Zaproszony na wykłady na Uniwersytet Kalifornijski w Berkeley w 1961 r. osiadł w USA na stałe jako profesor języków i literatur słowiańskich. Publikował głównie w Paryżu i w Stanach Zjednoczonych, w PRL przez wiele lat jego twórczość była na indeksie. Zbiory esejów "Widzenia nad zatoką San Francisco", "Ziemia Ulro", "Ogród nauk" i tomy wierszy "Gucio zaczarowany", "Miasto bez imienia", "Gdzie słońce wschodzi i kędy zapada" to tylko niektóre tytuły, które przyniosły mu w 1980 r. literacką Nagrodę Nobla. Najnowsze tomiki poezji Miłosa to: "To" oraz, wydane w zeszłym roku "Orfeusz i Eurydyka" i "Druga przestrzeń".

W 1996 roku literacką Nagrodę Nobla odebrała **Wisława Szymborska**, polska poetka. Urodziła się 2 lipca 1923 r. się w Bninie pod Poznaniem; od 1931 r. mieszka w Krakowie, gdzie po wojnie studiowała polonistykę i socjologię na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zadebiutowała jako poetka w 1945 r. Wydała m.in. "Dlatego żyjemy" (1952), "Pytania zadawane sobie" (1954), "Wołanie do Yeti" (1957), "Sól" (1962), "Wszelki wypadek" (1972), "Tarsjusz i inne wiersze" (1976), "Wielka liczba" (1976), "Ludzie na moście" (1986). Każdy z nich, począwszy od zbioru "Wołanie do Yeti", czytelnicy i krytyka przyjmowali entuzjastycznie. W zeszłym roku, po 9-letniej przerwie, Szymborska opublikowała nowy tomik pt. "Chwila".

*oprac. Adriana Flisińska
na podstawie stron internetowych
dot. Literackiej Nagrody Nobla*

Literacka Nagroda NIKE 2003. Nominacje:

- Edwin Bendyk, ZATRUTA STUDNIA. RZECZ O WŁADZY I WOLNOŚCI (książka poświęcona jest analizie zjawisk, które najsilniej wpłynęły na kierunek przemian społecznych w ciągu ostatnich dziesięciu lat - od operacji Pustynna Burza do ataku na World Trade Center), W.A.B.
- Marek Bieńczyk, OCZY DÜRERA (tomik esejów), Wydaw. Sic!
- Ewa Biełkowska, PISARZ I LOS. O TWÓRCZOŚCI GUSTAWA HERLINGA-GRUDZIŃSKIEGO, Zeszyty Literackie
- Natasza Goerke, 47 NA ODLEW (proza), Prószyński i S-ka
- Julia Hartwig, BŁYSKI, Wydaw. Sic!
- Jacek Hugo-Bader, W RAJSKIEJ DOLINIE WŚRÓD ZIELSKA (reportaże - wybór z lat 1992-2001 - lektura obowiązkowa dla każdego, kto mówiąc "Rosja", chce wiedzieć, o czym mówi...), Prószyński i S-ka
- Wojciech Jagielski, MODLITWA O DESZCZ, W.A.B.
- Marek Koterski, DZIEŃ ŚWIRA (książka zawiera teksty: "Dzień świra" "Dom wariatów", "Życie wewnętrzne" oraz rozmowę z autorem), Świat Literacki
- Dorota Masłowska, WOJNA POLSKO-RUSKA POD FLAGĄ BIAŁO-CZERWONĄ, Lampa i Iskra Boża
- Monika Milewska, OCET I ŁZY. TERROR WIELKIEJ REWOLUCJI FRANCUSKIEJ JAKO DOŚWIADCZENIE TRAUMATYCZNE, Wydaw. słowo/obraz terytoria
- Czesław Miłosz, DRUGA PRZESTRZEŃ, Znak
- Czesław Miłosz, ORFEUSZ I EURYDYKA, Wydawnictwo Literackie
- Tadeusz Różewicz, SZARA STREFA, Wydawnictwo Dolnośląskie
- Jarosław Marek Rymkiewicz, ZACHÓD SŁOŃCA W MILANÓWKU, Wydaw. Sic!
- Andrzej Sapkowski, NARRENTURM, Supernowa
- Joanna Siedlecka, PAN OD POEZJI. O ZBIGNIEWIE HERBERCIE, Prószyński i S-ka
- Anna Sobolewska, CELA. ODPOWIEDŹ NA ZESPÓŁ DOWNA (autorka opisuje historię swojej córki Cecylii, dziewczynki z zespołem Downa; mówi o kształtowaniu się wyobraźni dziecka, o pierwszych sukcesach i niepowodzeniach w szkole, o mitach i przesadach związanych z zespołem Downa...), W.A.B.
- Wisława Szymborska, CHWILA, Znak
- Wojciech Tochman, JAKBYŚ KAMIENIĄ JADŁA (autor wracał do Bośni wielokrotnie; efektem jest opowieść reporterska...), Pogranicze
- Andrzej Walicki, ROSJA, KATOLICYZM I SPRAWA POLSKA, Prószyński i S-ka

Książki - finalistki nagrody:

- Julia Hartwig, BŁYSKI, Wydaw. Sic!
- Dorota Masłowska, WOJNA POLSKO-RUSKA POD FLAGĄ BIAŁO-CZERWONĄ, Lampa i Iskra Boża
- Czesław Miłosz, ORFEUSZ I EURYDYKA, Wydawnictwo Literackie
- Jarosław Marek Rymkiewicz, ZACHÓD SŁOŃCA W MILANÓWKU, Wydaw. Sic!
- Wisława Szymborska, CHWILA, Znak
- Wojciech Tochman, JAKBYŚ KAMIEŃ JADŁA, Pogranicze
- Andrzej Walicki, ROSJA, KATOLICYZM I SPRAWA POLSKA, Prószyński i S-ka

Laureatem nagrody NIKE 2003 został Jarosław Marek Rymkiewicz.

List laureata odczytany podczas uroczystości przyznania NAGRODY NIKE:

"Cieszę się, że z okazji tej nagrody, która została właśnie wręczona, mogę powiedzieć do Was kilka słów. Oto, co mam do powiedzenia - od wielu lat. Literatura nikomu i niczemu nie służy, służyć nie powinna i służyć nie może - ani państwu, ani społeczeństwu, ani politykom, ani gazetom, ani żadnej władzy. Nic ją nie obchodzi - co sądzi o niej społeczeństwo, co sądzi państwo, co sądzi telewizja, co sądzi politycy i partie. Literatura niczego też nie potrzebuje - ani zaszczytów, ani pieniędzy, ani łapówek, ani orderów, ani faworów władzy. Literatura nie jest żebrakiem - o nic nie prosi i nie czeka na wsparcie. Potrzebuje tylko czytelników - istnieje dlatego, że oni istnieją. Dziękuję Wam, że przeczytaliście 'Zachód słońca w Milanówku'! Jestem już stary, ale spróbuję napisać jeszcze coś takiego, co się Wam spodoba."

Nagrodę publiczności przyznawaną co roku w plebiscycie czytelników "Gazety Wyborczej" dostała w tym roku Dorota Masłowska, autorka WOJNY POLSKO-RUSKIEJ POD FLAGĄ BIAŁO-CZERWONĄ. Młoda autorka dziękowała przyznając, że burzliwe reakcje czytelników na jej książkę pozwalały jej raczej oczekiwać zamachu bombowego niż nagrody publiczności. Tym bardziej więc czuła się wzruszona.

oprac. na podstawie www.culture.pl

Książka Roku

Nagroda Polskiej Sekcji IBBY

16 grudnia 2003 o godzinie 17.00 w warszawskim Klubie Księgarza Stowarzyszenie Przyjaciół Książki dla Młodych - Polska Sekcja IBBY wręczy nagrody wybitnym twórcom książek dla dzieci.

Nagrody za całokształt twórczości, Medale Polskiej Sekcji IBBY, otrzymają:

- **Wanda Chotomska**, autorka licznych wierszy, opowiadań, widowisk teatralnych i słuchowisk radiowych dla dzieci oraz
- **Janusz Stanny**, malarz i grafik, artysta o olbrzymiej inwencji twórczej i wspaniałym warsztacie, laureat licznych nagród za swoje pełne liryzmu i fantazji ilustracje.

Podczas tej uroczystości zostaną ogłoszone wyniki dorocznego konkursu "Książka Roku", organizowanego przez Polską Sekcję IBBY. Jury w składzie: Liliana Bardijewska, Małgorzata Bienkowska, Irena Bolek, Maria Kulik, Krystyna Lipka-Sztabała i Barbara Tylicka pod przewodnictwem Danuty Świerczyńskiej-Jelonek zapoznało się z ofertą książek dla dzieci i młodzieży, wydanych w okresie XI 2002 -XI 2003.

Do nagrody literackiej nominowano następujące książki:

- **Zosia pleciona** Zdzisława Domolewskiego ("Media Rodzina")
- **Niebo z widokiem na niebo** Marty Fox ("Siedmioróg")
- **Buba** Barbary Kosmowskiej ("Media Rodzina", "Muza")
- **Hera moja miłość** Anny Onichimowskiej ("Świat Książki")
- **Wszystko jest możliwe** Magdy Papuzińskiej ("Akapit Press")
- **Zielony, żółty, rudy, brązowy!** Małgorzaty Strzałkowskiej ("Media Rodzina").

Jury większością głosów ustanowiło literacką „Książką Roku” **Zosię plecioną** przyznając **Zdzisławowi Domolewskiemu** główną nagrodę.

Przyznano też dwa wyróżnienia:

Magdzie Papuzińskiej za *Wszystko jest możliwe* oraz
Małgorzacie Strzałkowskiej za wiersze *Zielony, żółty, rudy, brązowy!*

Do nagrody nominowano również grafików:

- **Piotra Fąfrowicza** (*Zielony, żółty...* Małgorzaty Strzałkowskiej, Media Rodzina),
- **Ryszarda Kaję** (*Dziennik klikomanki* Piotra Jędrzejczaka, Akapit Press),
- **Ewę Kozyrę-Pawlak** (*Zagadki od sasa do lasa*, Egmont),
- **Pawła Pawlaka** (*Historijki o Alicji, która zawsze wpadała w kłopoty* Gianniego Rodariego, Muchomor),
- **Ewę Poklewską-Koziełło** (*Kuba i Buba* Grzegorza Kasdepke, Literatura),
- **Agnieszkę Żelewską** (*Gdzieżeś ty bywał, czarny baranie?*, Muchomor).

Jury przyznało główną nagrodę „Książka Roku” w dziedzinie grafiki **Pawłowi Pawlakowi** za ilustracje do *Historijek o Alicji, która zawsze wpadała w kłopoty* oraz dwa wyróżnienia: **Piotrowi Fąfrowiczowi** za ilustracje do wierszy *Zielony, żółty, rudy, brązowy!* i **Agnieszce Żelewskiej** za autorską książkę *Gdzieżeś ty bywał, czarny baranie?*

Za upowszechnianie czytelnictwa jury nagrodziło **Mariolę Łukasiuk**, dyrektorke Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku, za wieloletnią organizację Słupskiej Wiosny Literackiej.

Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego

Jury konkursowe powołane przez fundatora tegorocznej nagrody Fundację „Książka dla Dziecka” w składzie: Irena Bolek, Maria Czernik, Maria Kulik, Danuta Świerczyńska – Jelonek i Ewa Świerżewska pod przewodnictwem prof. Joanny Papuzińskiej zapoznano się w lipcu 2003 roku z kilkunastoma zgłoszonymi do nagrody książkami wydanymi w roku ubiegłym i nominowało następujących autorów:

- Zofię Beszczyńską za *Bajki o rzeczach i nierzeczach* („Czarny Kot”)
- ks. Mieczysława Malińskiego za *O diabelku, który odważył się śmiać* („Znak”)
- Małgorzatę Strzałkowską za *Wiersze, aż strach!* („Media Rodzina”)
- Wojciecha Widłaka za *Pana Kuleczkę* („Media Rodzina”)

Nagrodę im. Kornela Makuszyńskiego jury większością głosów postanowiło przyznać

Małgorzacie Strzałkowskiej

za tomik *Wiersze, aż strach!* z ilustracjami autorki opublikowany przez wydawnictwo „Media Rodzina”, doceniając walory literackie podjętej przez poetkę zabawy baśniowymi wątkami oraz urodę nowoczesnych, świetnie zgranych z tekstem ilustracji.

Nagroda im. Anny Platto przyznana po raz dziewiąty

W bieżącym roku nominację otrzymało pięć bibliotekarek. Były to:

- **Krystyna Tkaczyk** z Filii bibliotecznej w Ciecierzynie (gm. Niemce, pow. Lublin)
- **Maria Borowska** z Filii nr 3 Chełmskiej Biblioteki Publicznej
- **Grażyna Jarosz** z Filii w Majdanie Sopockim (gm. Susiec)
- **Joanna Kołtun** z Filii nr 8 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zamościu
- **Anna Rafalska** z Filii nr 28 Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie

Jury uhonorowało prestiżową nagrodą im. Anny Platto **Krystynę Tkaczyk** za:

- rozwijanie wśród młodych czytelników wiedzy o historii i kulturze własnego regionu, poprzez nawiązanie współpracy z osobami zajmującymi się pomnażaniem dziedzictwa kulturowego (literaci, plastycy, twórcy ludowi), organizowanie wystaw, spotkań, wernisaży oraz warsztatów dla dzieci i młodzieży w ramach edukacji regionalnej,
- uczynienie z placówki miejsca przyjaznego dzieciom, dla których bibliotekarka jest przyjacielem, powiernikiem i życzliwym doradcą,
- wyjątkową zapobiegliwość o właściwy dobór księgozbioru do Filii oraz korzystanie (na potrzeby czytelników) ze zbiorów placówki macierzystej,
- dobrą znajomość literatury i umiejętne kierowanie czytelnictwem dzieci i młodzieży; rozbudzanie w młodych czytelnikach zdrowej rywalizacji poprzez proponowanie udziału w licznie organizowanych interesujących konkursach czytelniczych,
- współpracę z zespołem placówek i wzorowe pełnienie roli biblioteki szkolnej, stworzenie młodzieży warunków i atmosfery do nauki oraz samokształcenia; wysoki poziom wszystkich prac upowszechnieniowych,
- wzorowe dokumentowanie prowadzonych przez bibliotekę działań kulturalno-oświatowych,
- umiejętne przekazywanie wiedzy i doświadczenia zawodowego młodszemu współpracownikom.

IKAR 2003

Tegoroczną główną nagrodę sezonu wydawniczo-księgarskiego IKAR 2003 przyznawaną przez Stowarzyszenie Promocji Książki IKAR w postaci statuetki duża Krzysztofa Sochackiego (figurki chłopca czytającego książkę) otrzymała

- **Biblioteka Narodowa** za „wielki otwarcie na wyzwania współczesności, niezwykłą aktywnością w efektywnych działaniach na rzecz książki i czytelników”.

Natomiast wyróżnienia IKAR 2003 otrzymali:

- **Fundacja ABC XXI Ireny Koźmińskiej** z Warszawy za realizację kampanii „Cała Polska Czyta Dzieciom”
- **Wojciech Koranowicz** z księgarni „Matra” w Krakowie za godną kontynuację tradycji najstarszej księgarni w Polsce
- **Wydawnictwo „Zysk i S-ka”** z Poznania za ambitną ofertę tytułową
- **Kira Gałczyńska** (wyróżnienie honorowe) za opiekę nad twórczością ojca, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego

Nagroda Prezydenta RP za twórczość i działalność artystyczną dla dzieci i młodzieży

Kapituła Nagrody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za twórczość dla dzieci i młodzieży, w dniu 12 listopada 2003 r. na konferencji prasowej w Pałacu Prezydenckim, ogłosiła 10 nominowanych do Nagrody w 2003 roku. Kapituła w składzie: Grzegorz Leszczyński (przewodniczący), prof. Alicja Baluch, Krystyna Kwiatkowska, Jerzy Moszkowicz, prof. Joanna Papuzińska-Beksiak, Lech Śliwonik, spośród 95 zgłoszonych kandydatów wyłoniła następujących nominowanych:

Wanda Chotomska – lubiana i stale wydawana współczesna autorka wierszy dla dzieci, także prozaik, dramaturg, dziennikarka, autorka piosenek, programów radiowych i telewizyjnych, scenariuszy do filmów krótkometrażowych oraz sztuk teatralnych. W swoich utworach kontynuuje najlepsze tradycje Juliana Tuwima i Jana Brzechwy.

Jerzy Hamerski – pedagog i artysta, twórca Szkoły Artystycznej „ŁEJERY” w Poznaniu. Postać niezwykła, wielki pasjonat, który całe swoje życie zawodowe oddał sprawie edukacji przez sztukę. Dzięki swej otwartości i pasji tworzenia stanowi dzisiaj postać „kultową” w Poznaniu i nie tylko tam.

Jadwiga Mackiewicz – słynna „Ciocia Jadzia”, prowadząca koncerty dla dzieci w warszawskiej Filharmonii Narodowej, które od ponad 40 lat cieszą się nieślabnącym powodzeniem wśród młodych słuchaczy. Spotkania te zawsze odznaczają się wysokim poziomem artystycznym, a ich organizatorka doskonałą umiejętnością doboru repertuaru i wykonawców oraz znajomością psychiki młodego odbiorcy.

Andrzej Maleszka – dramaturg, scenarzysta, reżyser teatralny i filmowy, autor ponad 30 filmów i przedstawień. Znany przede wszystkim jako twórca niekonwencjonalnych filmów i spektakli dla młodej widowni. Jego dzieła emanują niezwykłą fantazją ich twórcy, nieoczekiwanymi pomysłami i ogromnym ładunkiem energii. Są to najczęściej magiczne historie łączące fantastykę i współczesne realia. Laureat rozlicznych nagród i wyróżnień międzynarodowych. W 1998 roku jego film „Teledziewczyna” otrzymał nominację do Emmy Award.

Jadwiga Sącińska – wybitny animator kultury teatralnej i kultury słowa, współtwórczyni m.in.: Przeglądu Teatrów Dziecięcych „Dziatwa” w Łodzi, Ogólnopolskiego Przeglądu Małych Form Teatralnych Towarzystwa Szkół Twórczych, Letnich Warsztatów Artystycznych Młodzieży Uzdolnionej, spotkań teatrów osób niepełnosprawnych z całej Europy „Terapia i Teatr”.

Emilia Waśniowska – autorka poezji dla najmłodszych, która z niespotykaną w polskiej poezji dla dzieci odwagą sięga po tematy dotychczas „zakazane”. W pięknych, pozornie prostych wierszach wprost mówi o cierpieniu, chorobie, przemijaniu, śmierci. Jej wiersze to sposób na rozmowę z dzieckiem poprzez poezję o najważniejszych stronach życia.

Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży z Oświęcimia – w ciągu 10 lat działalności w dziedzinie upowszechniania czytelnictwa najmłodszych ta skromna placówka potrafiła zrealizować wiele unikatowych inicjatyw, doprowadzając do ciekawej międzynarodowej wymiany doświadczeń m.in. z Litwą, Szwecją i Izraelem.

Fundacja im. Karola Szymanowskiego z Warszawy – powstała w 1992 roku by promować najbardziej uzdolnionych uczniów Szkoły Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Warszawie. Szybko rozszerzyła swą działalność powołując do życia orkiestrę „Mała Filharmonia”, która koncertuje m.in. z takimi sławami, jak: Wanda Wiłkomirska, Konstanty Andrzej Kulka, Piotr Paleczny, Tadeusz Gadzina, Tatiana Shebanova, Olga Pasiecznik, Stanisław Drzewiecki. W swym dorobku ma już 4 płyty, z których jedna była nominowana do nagrody „Fryderyka”.

Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka z Torunia – od blisko 40 lat prowadzi edukację plastyczną wśród dzieci. Ośrodek jest znany na całym świecie dzięki organizacji międzynarodowych konkursów plastycznych, np. Międzynarodowego Biennale Grafiki Dzieci i Młodzieży. W kolekcji Galerii znajduje się ponad 500 tys. prac z różnych stron świata. Przygotowywane wystawy prezentowane są w Polsce, ale także w Niemczech, Kanadzie, Szwecji, na Słowacji i w innych krajach.

Teatr Lalek „Arlekin” z Łodzi – to 55 lat pracy, ponad 200 premier, blisko 30 tys. przedstawień, udział w niezliczonych festiwalach krajowych i zagranicznych, mnóstwo nagród artystycznych, a przede wszystkim prawie 7 milionów widzów. „Arlekin” to miejsce, w którym zawsze, niezależnie od prezentowanych spektakli, coś się dzieje. Od lat przybliża dzieciom kulisy teatru oraz wspiera nauczycieli, wychowawców i instruktorów w prowadzeniu edukacji teatralnej.

XIV Międzynarodowy Festiwal Dziecięcej Twórczości Plastycznej

pod patronatem Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO

Festiwal jest imprezą cykliczną, trwającą nieprzerwanie od 1990 roku. Jego celem jest jak najszersze propagowanie wszelkich form twórczości plastycznej uprawianych przez dzieci. Prace zakwalifikowane na wystawę pofestiwalową są prezentowane w ośrodkach kulturalnych północno-zachodniej Polski.

Najciekawsze prace są przeznaczone na licytację w trakcie licznych aukcji, których celem jest wspieranie i pomoc dzieciom.

Organizator:

Goleniowski Dom Kultury

Patronat:

Polski Komitet do Spraw UNESCO

Instytucje wspierające:

Departament Kultury, Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego w Szczecinie, Urząd Gminy i Miasta w Goleniowie

Tematyka:

Festiwal jest przeglądem i konfrontacją dokonań plastycznych dzieci i młodzieży, z tego też względu organizatorzy nie stawiają żadnych ograniczeń w wyborze tematyki, pozostawiając swobodę w jej interpretacji. Obejmuje on wszelkie formy malarstwa uprawiane przez dzieci.

Festiwal jest organizowany w czterech grupach wiekowych:

- I grupa - przedszkolna (4 – 6 lat)
- II grupa - szkoły podstawowe (7 – 12 lat)
- III grupa - gimnazja (13 – 16 lat)
- IV grupa - 16 – 20 lat

Terminy:

- nadsyłanie prac do dnia 05.04.2004
- posiedzenie komisji konkursowej dnia 10.04.2004
- otwarcia wystawy i wręczenie nagród laureatom 01.06.2004 godz. 12⁰⁰

Nagrody:

Autorom najlepszych prac zostaną przyznane nagrody (po trzy w każdej kategorii wiekowej oraz nagroda GRAND PRIX).

Organizator może również przyznać wyróżnienia (po dwa w każdej kategorii wiekowej), gdy poziom nadesłanych prac będzie odpowiednio wysoki.

Miejsce wystawy:

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. C. K. Norwida w Goleniowie
ul. Konstytucji 3 Maja 26

Komisarz Festiwalu:

Starszy Instruktor Goleniowskiego domu Kultury – mgr Wiesław Krause

Uwagi Organizacyjne:

1. Prace nagrodzone i zakwalifikowane na wystawę przechodzą na własność organizatora.
2. Prace nie zakwalifikowane na wystawę nie będą odsyłane.
3. Prace w twardych opakowaniach uniemożliwiających ich zniszczenie należy nadsyłać na adres:

Goleniowski Dom Kultury

ul. Słowackiego 1

71-100 Goleniów

tel./fax 0048 91 418 26 88

e-mail: dgk@goleniow.pl

4. Prace zwinięte w rulon nie będą oceniane przez komisję.
5. Dane o autorze muszą być bezwzględnie umieszczone na odwrocie pracy i zawierać: imię i nazwisko, wiek, nazwę placówki kulturalnej (szkoły).
6. Do nadsyłanych prac należy załączyć wypełnioną czytelnie kartę zgłoszeń.
7. Laureaci festiwalu otrzymają zaproszenie do Goleniowa na 6 dniowy pobyt (30.05.2004 – 04.06.2004). Koszty pobytu oraz udział w imprezach towarzyszących (ognisko, wycieczka, festyn) pokrywa organizator.

**Zdrowych, pogodnych
i radosnych
Świąt Bożego Narodzenia
oraz
wszelkiej pomyślności
w Nowym 2004 roku
wszystkim bibliotekarzom i ich rodzinom
życzą**

**Pracownicy
Miejskiej Biblioteki Publicznej
w Białej Podlaskiej**

„Odrobina dobra, okazana drugiemu człowiekowi, lepsza jest niż cała miłość do ludzkości.”

Richard Dehmel

„Człowiek jest wielki nie przez to, co posiada, lecz przez to, kim jest, nie przez to, co ma, lecz przez to, czym dzieli się z innymi.”

Jan Paweł II

Spis treści

	str.
1 Wnoszenie opłat za usługi reprograficzne od firm kserograficznych	5
2 Wypożyczanie materiałów audiowizualnych w bibliotekach	6
3 „IKONKA” – akcja komputeryzacji bibliotek	7
4 Dzień bibliotekarza w powiecie bialskim	10
5 II Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom	12
6 Jubileusz 65-lecia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej.....	24
7 W kręgu literatury dla dzieci	26
8 Dziecko w żywiole kultury	30
9 Kalendarium rocznic w wyborze	35
10 Kalendarium rocznic – laureaci Literackiej Nagrody Nobla.....	42
11 Kalendarium życia i twórczości J. Tuwima	47
12 Literacka Nagroda Nobla	49
13 Nike 2003	61
14 Książka Roku	63
15 Nagroda im. K. Makuszyńskiego	65
16 Nagroda im. Anny Platto	66
17 Ikar 2003	67
18 Nagroda Prezydenta RP	68
19 Informacje	70
21 Warte zapamiętania, przemyslenia... ..	75

*Miejska Biblioteka
Publiczna
w
Białej Podlaskiej*

